

**IZ
ZIVLJENJA
V
DEEP
FREEZERJU
ALI
ANDREJEVA
NAKLADANJA
O
DEZELI
FINSKI
OKOLI
NOVEGA
LETA
1991 - 1992**

Kazalo

OPRAVICILO.....	4
O arhitekturi:.....	5
O REGULATIVI:.....	9
O odpuscanju.....	12
O FINCIH.....	14
O NARAVI:.....	19
O NENAVADNOSTIH:.....	23
HISA:.....	23
MESTO:.....	24
TEHNIKA:.....	25
NARAVA:.....	26
CASOPISI:.....	26
CENE:.....	26
POSTE:.....	27
MIR:.....	27
O BIROJU:.....	28
MOJ PRIJATELJ JUHA.....	32
MOJ PRIJATELJ HEIKI.....	36
MOJ PRIJATELJ HANZI:.....	39
MOJ PRIJATELJ ANTI:.....	42
VSAK DAN:.....	45
ZA SLOVO:.....	48

OPRAVICILO

Prvo, kot prvo, moje globoko opravicilo, da ne uporabljam c,s,z-jev. Na žalost, Finske masine tega izmisleka ne poznajo. Zato pa nekaj prav smesnih ä, í, ö. Sam jo nisem zmožen prepricati, v take akrobacije. Mogoče z leti tudi to pride. Zato le domisljijo v roke. Je pa tudi ena rekla, da je tako, dosti bolj sarmantno.

Nakladanje je nastalo na pobudo, enega mojih dragih prijateljev, kateri se me je spomnil po letu dni, in me vprašal kaj mislim o arhitekturi. Ker sem o tej temi pisal predvsem v prvem letu, in to mnogim in mnogokrat, sem se razhudil in v masino del. Ker ponavljati vedno eno in isto zgodbo je tudi meni dolgocasno. Ker je izpadlo dokaj dolgo pisanje, katerega se niti slučajno nisem nadejal, in je poleg tega, tudi dovolj neosebno, mi je prislo na misel, se koga drugega osrečiti.

In eto, tuki je.

Bo pa tudi meni zanimivo brati čez leta, kaj sem si mislil o Finski, ko sem priplul. In sedaj pisem, glede na to, o čemer me kedo spodbode.

Imam to "srečo", da moram, že nekaj časa delati popoldne. Kar mi sicer čisto ugaja. Sedaj v zimskih dnevih, imam zato prilžnost sonce videti, seveda kadar je, ker so dnevi se vedno zelo kratki. Kljub temu da se vidno daljšajo. In popoldne ko večina odide, imam možnost v miru delati, kar je dopoldne nemogoče, saj je vedno gužva in panika. Včasih pa tudi kaj zase postoriti. Kar je sicer strogo prepovedano. Kakor npr. tole pisanje. Zato pisem občasno, če nimam gužve, povečini zadnje pol ure, delovnega časa, in vedno hitim kot strela. Zato je tudi bolj raztrgan tekst, in polno pravopisnih napak. Več kot običajno. Katerih pa itak nikoli nisem bil posebno vajen. A če koga zanima, bo čital, pa če tudi ni perfektno. Finska je že tako eksotična, da je že zaradi tega zanimiva.

Se opravičujem
in želim obilo užitkov in zabave
ob branju razburljivih zgodb
iz deep freezerja.
Vas vdani Andrejček.

0 arhitekturi:

Moje osebno mnenje, katero pa se precej razlikuje od Finskega povprečja, je dokaj negativno. In to predvsem, ker sem od te dežele veliko prevec pričakoval, kakor pa je dejansko stanje. To, da je to dežela arhitekture in arhitektov, kakor sem si mislil, je bila ena velika finta, katero so nam plasirali, lokalni arhitekti, nasi učitelji.

Druga velika napaka, pa je v tem, da stalno primerjam, Finsko in Slovensko deželo. To pa zato, ker imata obe podobno zgodovino in pogoje za ustvarjalnost. Tudi ta dežela je od vekomaj bila uplivana od velikih, zgodovinskih sosed, in seveda od njihovih kultur. Niti zgodovinsko, niti ekonomsko niso nikoli bili neodvisni. Pravno so imeli samostojen status od druge svetovne vojne. Vendar so podpisali revizijo dokumenta o nenapadanju med bratsko Rusijo, sele pred kratkim.

Vse te travme so jih pripeljale v ekstreme. Kateri pa, gledano iz juga, se zdijo velikokrat mal prtegnjeni. A imajo široko zgodovinsko platformo. Zato se tudi oni "vatajo" za zelo stare case. Se pred Karantanijo, za čas železne dobe, Tam isčejo identiteto. Kakor pa berem, tudi nasi poizkusajo poiskati povezavo z podobnim obdobjem. Ampak od kar steje zgodovina, in to je v glavnem od velikega Karelja, na katerega se sklicujejo vsi zgodovinski narodi Evrope, in ki je Karantaniji dal vetra, od takrat so bili Finci pod Svede, katere iz srca sovražijo tudi danes. Svede so nabili Rusi. In proti njim so se borili na strani Hitlerjeve Nemčije. In po vojni so jim Rusi vzeli ogromno teritorija, za katerega se danes trdijo da je Finski. Vse tja do predmestij Petersburga. Nekaj ozemlja so jim sicer vrnili, a večina Karelije je globoko pod Rusijo. Med vojno so jim vse strateške točke zasedli Angleži, pač od vojne sreče odvisno, ce niso tam sedeli Nemci.

Je pa tudi res, da so edine hise iz starih cajtov, svedski gradovi. Da so edina mesta, v morfoloskem smislu, naselja ki jih je zakolicil K.F.Engel. Za katerega se pravi, da je bil prvi veliki finski arhitekt. Ki pa ni znal finsko. V casu ko je Petru Sinkel rihtal Petersburg, je istemu Petru, Engel zrihtal Helsinki. So si malo razdelili, ze takrat, da ne bi mislili, da je samo danasnji cas tak.

No in ubogi Finci imajo danes tak odnos. Kar je Svedskega je zanic. Kar je Ruskega je zanic. Alto pa pojma nima. Je eden bolj osovrazenih Fincev. A o tem mal bol pol.

Tako Finci o starih hisah sploh nočejo razmisljat. Topogleden je tudi odnos do mestne historicne zazidave. In tako dobis v ulici ki je ene 100x bolsa kot Miklosiceva, ene 5 ta rumen plasticnih post. Je pa se ena finta. Sploh niso rumene, ampak crne. To pa zato:

Doli smo nekateri, ki smo malo bolj kicasti, rekli da so skandinavske rdece hisice z belimi okvirji, fajn. To, da so skandinavske bi se lahko kaksen sirok Finec potrdil, ga pa ni, ki bi rekel da so Finske. So namrec Svedske in zato grde. Finske so crne. Ker so Finci ziveli v gozdu in so hise barvali z katranom, in jim je to se v genih, in je vecini Fincev crna barva ta naj

lepa. Prenesejo se modro belo kombinacijo, ker imajo tako zastavo. In se barve lesa.

In je zato generalna slika mesta temna in celo crna. Če dodas se 6 mesecev mraka, in 99% streh crnih, potem ti je blizja slika, depresivnega okolja v katerem zivim.

Torej Engel jim je napravil danasnji ozji center mesta in nekaj prav posrecenih klasicizmov. To je tudi edini predel ki mu lahko reces mesto. Druga so industrijska predmestja in satelitska naselja okoli somestij. Vse skupaj se imenuje "Helsinki area". In sestoji, iz ze omenjenega in Vante in Espoja. Sem, ko sem bil zadnjic v Ljubljani, pokazal center Espoja iz ene stolpnice, pa je bila na dijasu samo hosta. Od tuki do obzorja. In taka je realnost. Mesta ni. In ko to dozivis se 1:1 te prime mal lulat.

Pa da se malo ostanem v centru. So imeli Finci tudi dobo, ki jo tukaj imenujejo Jugend. In so se razpistolili. To je bil ze cas, ko so zaceli po malem istopati tudi Finci. Pa ceprav je se vedno vecina bila tujcev, v vecini Svedov in tudi na to dobo niso ponasni. A je bilo nekaj cisto uredu pobckov in se pojavljajo po knjigah in zato ne morejo reci da je vse en drek. Sam zivim v taki ulici. Se sicer sploh ne more primerjati z srednje Evropsko secesijo, a je za tukajsne razmere prav vesela. Na mnogih koncih tudi prevec kicasta, a to je tudi ze druga zgodba.

Potem je prisel pa Alto. Za njega nisem bil nikoli prav posebno navdusen. Od modernistov mi je bil se najbolj dalec. A ko ga vidis v zivo. Jest sm kr na rt padu. Nekaj his je fenomenalnih. So pa vmes tudi take za katere ga je lahko sram. In za marsikatero so mi potem razlozili, da jih je narisala zena, tudi po njegovi smrti. Mogoce. Je pa tudi cisto mogoce, da tudi bogovi gresijo. In sam mu oprostim polovico kiksov, ker je druga polovica zares super. Mi je pa tudi prislo na um, da prav veliko z Finsko ni imel veze. Bol po slucaju je bil Finec. Ker tukaj ga pol arhitektov posnema, in delajo grozote, druga polovica pa noce sploh slisati za Alta. Te druge se malo razumem.

Se vedno o mestu. Kakor ze povedano, jim je Engel zrihtal danasnji ozji center mesta. In je menda tako podoben Petersburgu, menda zato, ker tam se bil nisem, da so amerikanci snemali film, kateri se dogaja tam, kar v Helsinkitu. Samo simbole so zamenjali, obesili zastave, in ljudi preoblekli. Ozji center mesta je zares majhen. Vkljucno z jugend podalski. V glavnem je v celoti obvladljiv pes. In zato lahko recem, da je to najmanjse velemesto ali pa najvecja vas na svetu. Ima pa se to nesreco, da so vecinoma prebivalci, ki v originalu prebivajo na dezeli, in topogledno je v petek popoldne strasna guzva cez vikend, pa samo turisti. Tudi tukaj je vecina lokalov cez vikend zaprta. Sli so pa tako dalec, da cez poletje zaprejo tudi vecino kinotov. Cela finska ima pocitnice v juliju, in ta mesec je mesto duhov in izgubljenih Slovencev.

Helsinki je bil ustanovljen, da bi bil konkurenca Turkuju, najvecja luka na Baltiku. In zato je celotno ozje sredisce obdano z industrijsko cono. Katera pa v vecini primerov se funkcionira, in ni cisto nic podobna Amsterdamu ali Londonu, kjer so stare hale spremenili v najljepsi del mesta. Tukaj so stare hise podrli, ker se pac tudi industrija modernizira in ostali na starih lokacijah. Torej v centru mesta. In naj so Finci se tako urejeni in poslihtani, tovarnisko dvorisce ostaja samo tovarnisko dvorisce med poslovnim delom mesta in ozjim srediscem. Sam moram

vsak dan dvakrat napraviti prerez in v coni industrije ni cisto nic fino. Ker pa je to dezela monopolov, tudi ni izgledov da bi se kaj selili. Je ni zive sile, razen denarja, ki bi mogla kaj popraviti.

Stolpnicni del je ze zelo razredcen in se navezuje na vpadnice. Ta del ni da bi popisoval. Tukaj kraljuje moj biro. Hise se v tej dezeli merijo na m3 in ne na m2. In taksne so potem tudi hise. Napihnjene. Za cim manj denarja cim vecjo m3. Vse je prefabricirano. Vsi detaili so v domeni izvajalcev. Arhitekt samo drek mesa. Sef pa denar. A to je znacilnost cele Skandinavije. Vidim iz casopisov da ni na Svedskem in Danskem cisto nic drugace.

Potem se zacne pa hosta. In satelitska mesta z spalnimi naselji. Najbolj znan je ze omenjeni Espo. Del njega je Tapiola, ki jo prodajajo na razglednici kot vrtno mesto. Del nje je pa Otanjemi, kjer je Alto napravil solo za arhitekturo, in je res ta naj boljša na svetu. A to je ze druga zgodba.

Tapiola ima tudi Murglje. Ne vem sicer kdo je koga kopiral. Vendar je ociten vpliv. Tudi v detailih. Z dvema bistvenima razlikama. Zamisli si murglje. Hise so skoraj do picice podobne, le dimenzije med hisami so x10. In celotna zadeva stoji v gozdu. Prvo je bil gozd. potem so pa zidali. Smreke so pa take kot na Pokljuki. In je se danes vtis gozda in ne naselja.

Te dimenzije se zacnejo takoj za industrijskim obrocem. Tam ni nic vec dosegljivo pes. Se z kolesom bi premislil, ce bi se mi mudilo. Zato pa imajo promet, kot v pravljicah. Sicer smrdi in prdi kot vsi avtobusi po celem svetu. Za katalizatorje jim je figo mar. Zato pa vozi po voznem redu in to na pol minute natančno. Kar spet ne pomeni da jih je na ostajanje. So kraji ki imajo samo delavski avtobus, in se pristevajo v mesto. Ampak za vsako postajo lahko do pol minute natančno predpostavim kedaj bo tam. Se je dogodilo da sem eno poletno nedeljo jezdil enega. In je ustavil na postaji ki je bila nekje na sredi nica, se pravi v hosti. In ni bilo zive duse nikjer, in je cakal, da nabere minuto, ker je imel vkalkuliran promet, katerega pa ni bilo. In smo bili na naslednji postaji točni. In to ti govorim za devetko, ne za kranjcana.

Imam prijatelja. Ime mu je Antti. Od familije bo podedoval srednje velik biro, jadrnico, mercedesa in stanovanje. Mi je sosed. Se fino slisi. A-ne? Za nase pojme tezek bogatas. Pa ni cisto tako. Vse nepremicnine so last banke. Podedoval bo tudi hipoteko na vse to, in tudi dolgove. Tudi teoreticno jih ne more placati. Pa ce v celem zivljenju ne bo izvedel negativne transakcije. Pa se ne sekira. Ker tukaj vsi tako zivijo. Banke so lastnik 90%, nepremicnin. Ga ne poznam, ki bi imel kaj svojega. Kamoli stanovanje. Banke tudi dolocajo politiko uporabe stanovanj. In tako imas npr. Copovo in cel center mesta od 17h popoldne, ko se konncajo sluzbe, izumrl. In samo pijancki tezijo. In ga tudi ni, ki bi temu prisel na konec. Drzijo astronomske cene, in zato so redki ki imajo vec kot 60 m2. Anti z druzino ima 45 m2. In so bili vsi preseneceni da imam najeto v centru, in to 40 m2.

Za sedaj malo pavze. Bom se besedo rekel na racun dizajna. Prvo o natecajih. To imajo, po mojem najbolje zrihtano. Sicer se tudi tukaj pojavljajo v naprej doloceni, vendar jih je malo, in se tisti bol obcasno.

Najbolj pomembno je, da je za vsak natečaj dovolj časa. Nikoli ga ni na hitro. Gledano od doli, celo preveč časa, pa ti povem da ga je ravno dovolj, da si ne moreš očitati, da ni bilo časa česa premisliti. Tako zelo pavsalno, od samega začetka do pogodbe mine leto dni. In to je pol leta za čisto projektiranje. Informacije o pogojih so v večini primerih na voljo se pred uradnim startom. A bolj detajlno lahko opišem samo del v projektiranju, ker o tistem prej in o tistem potlej, bolj malo vem, ker se tudi se nisem pozanimal. Pred uradnim začetkom izdajo knjžico ki je zelo podobna zaključnemu poročilu. Oboje pa je dostopno tudi v prosti prodaji, tako da s tem barantajo tudi civili. Zaključno poročilo je objavljeno kot del arhitekturnega časopisa, in si oboje lahko ogledas na DESI. Seveda če sproti ne mečejo proc. Generalno ocenjujejo samo funkcijo in kvadraturo. In oboje je strahotno omejeno in precizirano. Tudi procent odstopanja. Tako da ni, da bi ga sral. Sicer ljudje potem naredijo veliko projektov izven konkurence. In ponavadi tudi tanajboljše objavijo. In so v večini primerov edino zanimivo v natečaju. Konteksti so jim španska vas. Oblikovanje pa osebna interpretacija in ne sodi v ziranje. Tako je bil natečaj, in je nekdo zgradil precej veliko cerkev in ni bilo v natečaju fasad. No pa rec kaj.

In ze sem pri osebni interpretaciji. Tukaj je ze nekaj časa zelo moderen "dekonstruktivizem" in v nekaterih natečajih tak najbolj ortodoksen kar si jih lahko misliš. In so izdelki zanimivi in licni. Čeprav vsi risejo samo z svincnikom na skic papir, ter z kseroksom razmnožujejo. Je pa kot vidis precej drugače kot doli. Doli ste se omejili, tako da je vse prav, tukaj so se pa osvobodili tako da je vse narobe. Bi rekel da je zadeva nekje v sredi. A s tem sem mislil koncati.

Se malo o natečajih. Ko je bil se Alto živ, pravijo da, poleg Pietile ga ni bilo, ki bi lahko na natečajih sodeloval. In so se oddahnili. Sedanji čas pušča stari generaciji samo nagrade. Tako je en Juha Leiviska, ki je nekje pred 30 leti napravil eno zelo fino hišo. In jo se vedno dela. Takoj ga spoznas. In dobi vedno odkup. So pa vse njegove hiše enake. Jih samo z kseroksom pomanjša ali poveča, odvisno od zahtevane m³. Tudi med mlajšo generacijo je en tak. A ta ne dobiva več nagrad.

To se sicer uklaplja v mojo tezo da je bolje dobro kopirati, kot slabo izmisljati, a tudi to ima meje, in teli gredo malo predalec.

Polek Heikinen-Komonen, ki sta za moje pojma edina super, imajo se nekaj popularnih. Ki sicer delajo lokalno čisto vreden stvari, so pa dalec od sveta. Nekako 5 let za cajtom. Tudi zgodbe so si podobne z nasimi izbranci. S tem da se jim tukaj zelo gleda pod prste, in vsak ki je malo slaven je tudi v časopisu. In to z čisto vsakdanjimi problemi. Tako je en, ki ga pa ne bom imenoval, kupoval otoke po Hrvaski, in sploh je bilo pred vojno tukaj to zelo popularno. Sedaj so se malo unesli. In sem bil preprican da boste skupaj delali, ko si mi pisal da greste na en otok z Finci. Ima doli jadrnico, in je čisto možno da je vlagal v nepremicnine, kar je pa tukaj vsesplosni sport.

Skratka in zdolga, ni da bi ga se razvlaceval. Takole dolgo pismo se v življenju nisem napisal. In ga bom vsaj se trem poslal, če ga ze ne morem objaviti.

O REGULATIVI:

O politiki, in strankarstvu v Finski deželi, vem zelo malo. A kakor kaže, nisem edini. To pač ni moderno tukaj. Ljudje se za take zabave ne zanimajo. Izgleda pa tudi, da kaksnih večjih pretresov ze zelo dolgo ni bilo. Nekaj se sicer govori, da bi bilo potrebno narediti, ker dežela leze v globoko gospodarsko krizo, a ni nikjer bilo povezovano z strankami.

Na oblasti imajo trenutno kmete. Ti so dokaj glasni, a izgleda da sploh ne vplivni. Dokler jim je slo dobro, se ni nihče prav posebno zanimal za vladne ukrepe. Kateri pa so bili povescini v smeri zascite poljedelstva. Prav fino so si ogradili deželo. Brez večjih vplivov iz Evrope. Na sreco so v skandinavski zvezi, in si ne morejo spogati vec, kot jim bogate sosede dovolijo. In tako je hrana v Finski najdražja, a samo malo bolj kot v Svedski. Poleg vsega pa tudi nimajo kaj izvazati in se zato ostali niso prav razburjali. Imajo zelo majhen krompir, kar bi pomenilo, da so zelo pametni.

Javno mnenje je bilo, ko sem priplul, uperjeno proti prikljucitvi Evropi. In to tako kategoricno, da so reagirali ob letosnji inflaciji takole. Komentar moje racunalniske sefice. Hrana se je podrazila, ker je zato kriva Evropa, ker imajo prepoceni hrano in so se morali zascititi z inflacijo.

Sploh ni kriv monopol, katerega diktirajo trgovci in proizvajalci. No pa rec kej. Monopoli so posebnost te dezele. Vse je sicer pod regulativo, a ce največja fabrika izolaciskega materiala proizvede drugacen prefabriciran element, potem spremenijo tudi zakon. Zopet odloca samo denar. In zato delim mnenje se z nekaterimi, da se ni bati javnega mnenja, ker o tem, ali v Evropo ali ne, odloca nekaj velikih firm in multinacionalke. Kot zanimivost. Za Nokio sem ze prej slisal. V glavnem v zvezi z racunalniki. No tukaj pa ima ta ista firma pol industrije. In sploh ni vecina povezana z jeklom, kateri je njihov paradni konj. Izdelujejo tudi steklo, plasticne mase in gumo. In vse izdelke katere je mogoce iz omenjenih materialov narediti. In ce se bo Nokia odlocila da pojde v Evropo, potem nobena kmecka stranka ne bo imela nic proti. Kar se pa tudi ze dogaja. Casopisi so vedno bolj polni clankov o Evropi in kar je pomembnejse, vse vec reklam, za cisto vcsakdanje zadeve se kiti z Evropo. Ne nazadnje pa tudi moja sefica pocasi mehca stalisce. In to je najbolj trden pokazatelj, v katero stran gre razvoj.

Tukaj je vse v racunalniku. In kakor sedaj spoznavam, ko moram razmisljati o brezposelnosti, so tudi zelo pokvarjeni. Cisto vse finte poznajo, v najmanjse nijanse in se jih ne da, niti za peni okrog prinesti. Sicer malo sumim, da se med najvisjimi sloji, vse eno dogajajo stvari mimo pravil, a za normalne ni odstopanja. Skoraj totalna birokracija. Do sedaj se nisem slisal za uporaben nacin svercanja.

Imajo pa zato, se mi vidi, najkvalitetnejso socialno zavarovanje. Tujci smo pocvsem izenaceni z domorodci. Razen kar je osebnih stikov in se kateremu ne ljubi delati in pravi da ne zna anglesko. Kar se pa izredno tezko dogodi. Ne da, ne bi hotel

delati, ampak res ne zna anglesko, in potem ponavadi nastane panika in poiscejo nekoga, ta pa je obvezno zelo prijazen in ti stori vec kot je potrebno. In je bolj privilegirano kot obratno.

Veliko je vsakodnevnih posebnosti, katere so, gledano od doli, dalec od realnosti. V resnici pa sistem deluje, najbrz, najbolje na svetu. Davek pobirajo od vsega in vsakogar. Zato pa tudi sesajo plocnike, in kar je se takih zadev. Komunalije so skoraj zastoj. Podrazitev elektrike, vode, ..., ne poznajo. To tukaj niso socialne kategorije. Odvoz smeti je privatni, in ga ni, da bi bili problemi.

Stewardese lahko uvozijo enkrat na mesec liter alkohola, tako kot vsak civilist. Tudi ce stalno potuje. Sicer na meji sploh ne gledajo, in je na letaliscu locen koridor, tako da sam izberes ce bos kaj prijavil, vendar delajo stih probe. Katere so pa tudi zelo redke, ker so tudi cariniki sramezljivi. A ce te dobijo. Ce si tuje pac zapustis drzavo. Ce slucajno veleposlanik ne garantira zate, in ima potem sam tezave. Ce si pa Finec potem je pa to v racunalniku. In ce gres mimo zebre cez cesto in je kifeljci slabe volje, kar je redko, ker so tudi kifeljci sramezljivi, in te zabelezi. Preveri kar v avtu. So prikljuceni na racunalnik tudi v avtu, in potem si mrzel. In kot pri vsaki tapravi birokraciji, zbrisati iz racunalnika je zelo tezko, raje se kopici, in imas vedno vec tezav. In to zato ker si dve flasi cez mejo nesel. A o alkoholu pozneje.

Do sedaj poznam samo en primer svercanja. Ena iz Koroske, dobiva obcasno kilske pakete s kavo. Ker kofe tukaj je zares drugacen. In v njej so dva deci flasce z sadjevcem. Kateri pa je super fantasticen. In mi je se najbolj otipliva in prebavljiva povezava z domom. Sicer je iz nemsko govorecega dela Koroske, a njihova mati se uci slovensko, ker imajo doma gostilno, kdo ga pa vec nese, se pa ve.

Ce te ustavi kifeljci in te hoce legitimirati, je dovolj meseckova za avtobus. Tudi ta je iz racunalnika. In ni potreben pasos. Potrebujes ga samo za podalsanje vize, ker je meseckova premajhna, viza pa vzame skoraj celo stran v pasosu. Sicer se nisem dozivel da bi me, ali koga iz moje druzbe, legitimirali. A mi je pravil en zamorc, kako to gre. Namrec tisto z racunalnikom v avtu.

Zamorcki imajo pa tezave. Pa ne da bi bili Finci kaksni izraziti rasisti. So proti vsem kateri niso Finci. Zamorcki imajo to smolo, da so jih uvozili nekaj preko amesty international. In to revolucionarjev. In ti so organizirali mafijo in nadaljujejo boj. In ker so vsi zamorci enaki, in se mu pac ne vidi na celu ali je od Svapa ali pa cisto navaden, jih legitimirajo.

Na Finsko nesreco je Fincev samo 5 milijonov. Dezela je pa 3x vecja kot bivsa juga. In dobivajo begunce tako kot ostale bogate dezele. In jih precej moti. Sedaj so se pa se zagovorili, in morajo Ruse jemati. Prej, ko je bila velika soseda se cila, so jih vabili in podpirali v njihovih suverenostih. V glavnem da bi nagajali Rusom, kateri se niso nikoli povsem odpovedali Finski, kot eni od Ruskih provinc. Poleg vsega, so jim pa se Estonci bratje. Imajo zelo podoben jezik. Tako da ga sam sploh ne locim. In se podobno izgledajo. Tako malo apslesani.

In sem sel na urad za tujce pobarat kedaj bo viza, in je bilo polno Fincev, vsaj meni se je tako zdelo, ki so se prerivali za formular o vstopnem dovoljenju. Pa so bili Estonci. In sedaj

ko so samostojni, pa prihajajo v trumah. Pa ne samo oni. Tudi Rusi. Petrograd je cisto blizu. V Talinu si pa v eni uri z gliserjem.

In so jim zagrenili zivljenje. Ker pa dobra birokracija ne more delati razlik, grenijo zivljenje vsem. In so pota da vstopis v dezelo se malo bolj zakomplicirana. Upam da mi ne bodo se z te plati zakuhali. Kar je pa tudi cisto mogoce. Dve leti je normalno. Po dveh letih gres pa lahko v penzijo, sicer mizerno in za Finsko smesno majhno, a kje v afriki, ali yugi ,bi pa ze bila nekaj. In zato je podaljsati sicer mogoce, a prebroditi vse zanke bo tezko. Sicer me pa to se caka.

0 odpuscanju.

To mi trenutno se najboj lezi. Crka zakona pravi da mora obvestilo o nameravanem odpuscanju, zaradi ekonomskih tezav, biti tri mesece prej. Potem je razgovor delodajalca z delavcem. In to osebni. Razloziti je potrebno obe strani. In ce delavec ne more biti bresposelen, zaradi npr. druzinskih razmer ,ali v mojem ker je doma vojna. ? Potem te delodajalec ne more odpustiti. In zato moras podpisati da se strinjas, da te odpustijo. In ce sklenes to pogodbo, delas se dva meseca, plus dopust. Ali pa ti dajo placo za dva meseca plus dopust.

Potem se zacne letanje. Polno je moznosti da zberes denar. Spet silo majhen. A ce izkoristis vse možno, se nabere za prezivetje. Tako dobis od pokojninskega 16 mark na dan, na kar je 20% davka. Sklad za brezposelne prispeva 5 mark ,minus davek, sindikat nekaj ficenkov, zavarovanje, zavarovalnica, socialno skrbstvo, zveza arhitektov, in najbrz se kaksnih 10 za katere se ne vem. To so informacije iz prvega stiha. Nekaj bo dal tudi stanovanski sklad, a ta gleda na m2. Za veliko stanovanje vec, kot za malo. Vse skupaj je pa unovcljivo po 6 mesecih. Tako da v resnici dobivas za nazaj. Tako kot z davki. Prvo zasluzis, in placas davek, potem kaj kupis in placas davek, in na koncu leta tudi celoto obracunas z davkom vred. Sverc ne velja.

Prvi zakon katerega so si izmislili, ko jim je Rusija dala neodvisnost, je bil prohibiciski zakon. Do sedaj se nisem dobil zadovoljivega odgovora, ceprav sprasujev povsod, kjer le hocejo govoriti o tem, zakaj je to bil prvi. Povecini so odgovori da so finci kot indijanci in ze po enem piru znorijo. Po dveh pa zalezejo. Pa mi ne gre v racun. Ce so pa izmislili finsko vodko. katero se do danes nisem poizkusil. A sem zatrdno sklenil da jo bom preden grem.

To s prohibicijo je prisotno se danes. Sicer formalno ne, a zame se. V mestu je nekaj trgovin, katere je lastnik firma Alko. Te stacune so odprte med 10h in 12h in 14h do 17h. Takrat ko vsi delajo.

Stacuna sama je sicer zelo cista in urejena. A hladna kot klavnica. Ce bi jo izpraznil bi lahko Fasbinder kaksen kader posnel. Kamere so vsepovsod. Kar ni visek. Visek je da je tudi vse polno televizorjev, in se gledas ko kupujes vino. V zacetku sem bil presenecen. Nato jezen. Sedaj se pa ne sekiram vec. Cene so tako visoke, da biti pijanec ni prav nic rentabilno. Posebno ce ga vec neses kot Finci, katerim je zelo hitro lustno. In zato imajo kar nekaj pijanckov. Enkrat na mesec dobijo bone za hrano. In potem, te, zamenjujejo pred stacunami za denar. In potem okoli prvega zvizgajo resilci krizem krazem po mestu, ker jih toliko oblezi. Pa naj bo zima ali poletje.

Je pa ta sport razsirjen tudi med normalnimi smrtniki. Najveckrat izpeljejo to tako , da za dan ali dva izginejo. In nihce ne ve kje so. Tudi zena ne. In po dnevu ali dveh, nosijo se kaksen dan soncna ocala, tudi pozimi, ko je dan cisto kratek. Glavno da nihce ne zve.

Sem pa dozivel tudi prizore kot. Prideta v mestni park dve dami srednjih let. Po obleki sodec iz zgornjega srednjega razreda. In imata cekar poln piva. In potem se ga nalokata in odideta. Ispadov tukaj ni. Ga mores zelo dobro poznati, da se bo odprl in zapel. Tudi teziti nimajo navado. Razen zicarji. Pa tudi ti so prijazni.

So pa zato organizirali prevoze z ladjo, ki pluje izven teritorjalnih vod. Med Helsinkom in Stokholmom. In tem firmam gre zelo dobro. Sluzijo mastno. Mnogi niti ne istopijo. Tam najamejo kabino, in potem se ga napijejo. Izpumpajo, kateri so imeli vec denarja, in nazaj grede odpocijejo. In tako je postavi zadosceno, finci so pa izgleda tudi zadovoljni.

Ni da bi se z strankarstvom ukvarjali. Tudi sam mislim da je tista zgodba iz Francije , se najbolj zivljenska. Je pol Pariza strajkalo , ko se je pivo podrazilo. In so imeli krizo vlade. Pri nas so pa komentirali, kako so ljudje v kapitalizmu degenerirani.

A to je zivljenje. Upam da se bo pocasi tudi doli odvilo v to smer. Politika je za politike. Arhitekti naj hise risejo, pesniki naj pesnijo, pastirji naj pa pasejo. In vsi strajkajo ce se pivo podrazi. Ne glede ali je iz Uniona ali pa oz Karlovca. Poceni in dobro pivo(v mojem primeru vino, ker piva ne pijem), to je nase geslo .

A - ne?

O FINCIH

Vplivi od velikih so vec kot očitni. Ceprav jih tudi slucajno nocejo priznati. In o tem je se najbolj nevarno govoriti z Finci. Ceprav so v nekaterih pogledih ze kar malo otrocji. A o tem pozneje.

Najvecji vpliv so jim vsilili Svedi. Ze od srednjega veka dalje, so imeli najvec besede. In jo imajo se dan danasnji, zato je toliko bolj tesko, o tem razpravljati. Prva mesta so bila okoli strateskih gradov, ki so pa v tistih casih bila pod svedsko krono. Takrat se je tudi priselilo najvec Svedov. In po mnogih peripetijah, prihajanja in odhajanja, imajo dan danasnji, 6% manjsino. Katere pa ne imenujejo tako, ampak, svedsko govoreci Finci.

Poleg mest jim je Gustav ustanovil tudi prvo nacionalno knjiznico. In ta deluje se danes. Prav sreca je, da so bili vsi imperatorji na tej zemji zelo kulturni. Tako je Peter, ko je nabil Gustava, nadaljeval z zbiranjem knjig, in knjiznico se dodatno razsiril. Tako so prevzeli ob osamostojitvi. In ima danes nacionalna knjiznica veliko oddelkov. Eden od njih je tudi slovanski. Po zaslugi Petra. In v tem oddelku, seveda kraljuje velika vecina ruske literature. Vendar so tudi ostali slovanski narodi dobro zastopani. Za Rusi je najvec Poljskih, Ceskih, Slovaskih, pa se katerih. Imajo se jugoslovanski katalog, in Makedonski in Slovenski. Ta, je najbolj skromno zastopan. So nas Makedonci za ene dva vagona presisali. Nasih ni niti za ficko. Tako da sem jih, vse kar je bilo kolickaj zanimivih, v pol leta prezulil. Je pa tudi res da , odkar sem tu berem kot se nikoli v zivljenju.

No Rusi so jim zapustili tudi vpliv v prehrani in pripovedkah. So mi razlozili, da je ep o Kalevali iz Karelije. To je pa dezela ,katera je tri cetrtine pod Rusi. In ta del je povsem pravoslaven. Na Kalevalo so posebej ponosni. Ker menda izpricuje naselitev Fincev v zelezni dobi.

Do pred kratkim, so imeli Rusi velike interese z Finsko. In so bili tudi zelo gospodarsko povezani. Tako da je veliko gospodarstva za Ruse delalo. Imajo tudi ogromno ambasado, katero so jim Finci podarili, da bi jih pri miru pustili. Ko je pa padla zelezna zavesa, se je pa marsikaj spremenilo. Se mi dozdeva da so finci zato tako dobro ziveli ker so bili med Rusi in Amerikanci. In so jih oboji financirali. Zato se je kriza tukaj zacela pet let pozneje. Ko se Evropa pocasi ze pobira. A tega ne bo priznal noben Finec. Vsaj za sedaj ne.

Ameriski vpliv se kaze predvsem, v danasnjem nacinu zivljenja. No ta se itak kaze po celem svetu. A tu se malo bolj. Poleg tega da se oblacijo, in jedo ze cisto po amerisko, ljubijo se ameriske avte. To tukaj niti ni problem, ker je vecina cest in naselij mladih ,ali pa po Petrograjskem vzorcu. In so ceste dovolj siroke za dvakrat predolg avto. Mladi posebno obozujejo ameriske avte iz 60. let. In se potem ob poletnih vecerih ob obali, cisto pocasi gor in dol, vozijo, z navitimi radiji, in se jim fino zdi.

Finci niso dobri sportniki. Vsaj v mnogih sportih ne. Od casa do casa, se sicer izkaze kaksen posameznik, kot najbolj skoncentriran in miren sportnik. Ali pa v sportu ki zahteva garanje. A manjka jim tekmovalnega duha, in kar je za sport nujno, agresivnosti. Tega pa tukaj ni. Agresivni pa res niso. In ker ljubijo Ameriko, imajo nacionalni sport bejsbol. Sicer trdijo da so ga oni iznasli, in da so ga Amerikanci prekopyirali od njih. A drese imajo zelo podobne. Tako da od dalec izgleda kot Ameriski. A Francek, sodelavec iz Kalifornije, je bil povsem razocarano. Menda so pravila tako drugacna, da lahko igrajo samo v Finski ligi. In ne morejo nastopati niti v Evropi.

Drugi sporti po vecini niso popularni. Nekaj jih igra hokej, a so vsi razocarani, ker ze leta niso imeli mocne ekipe. Nikenen je popularen samo zaradi ljubezenskih afer. Smucarske skoke pa gledajo samo v Lahtiju, in jih imajo za kmete. V Helsinkiju je zelo mocen konjeniski klub. A je v Svedskem delu mesta in ga finci prezirajo, kot svedski sport. Snobovski.

Finci so od vedno ziveli v hosti. To jim je se danes najvecja zelja. In nimajo in ne poznajo mestnega zivljenja. Velika vecina mesta je razprseno po gozdovih. Gledano v detailu, je sicer zelo estetsko. Ker ti blok ali hisa stoji v Pokljuski hosti. In to tako na redko, da se sosednje hise dejansko ne vidi. Vendar povecini nimajo centra. Kar ga pa je, pa deluje samo dopoldne. In zato finci ure in ure gledajo televizijo. Imajo sicer mnogo programov, pa vendar.

Ampak trikrat na leto, pa pridejo na svetlo. Prvic je dan imenovan Vapu. To je dan pred prvim majem. Bol noc. Na ta dan se zberejo v mestnem parku, zraven nase hise, in to tisoci, in se ga nazrejo kot krave. In odpraznujejo delavski dan.

Naslednji je Juhanus. Za kres, kurijo ognje, in vcasih so plesali. In je veljalo, da dekleta katero za ta dan, ki traja celo noc, ne dobi fanta, bo nesrecna celo leto. Tako so skrbeli za populacijo. A navade se spreminjajo. Zakurijo kres in se ga nazrejo. Potem gredo pa domol.

Tretji dan je pa reklamni dan najvecije prodajne hise v Finski. In je odprta do 11h zvecer. In v centru organizirajo se nekaj bifejev okoli Stokmana, tako se hisa imenuje. No na ta dan se ga za cuda ne nabutajo. Ampak do 11h zvecer se sprehajajo, potem gredo pa domol.

In potem vse tiho je bilo. Po zakljucku delovnega casa, je mesto skoraj mrtvo. Gledajo televizijo. S tem da jih v obmocju Helsinka zivi skoraj dva milijona.

Po znacaju so sramezljivi. Tako je na tavelikem avtobusu, povecini vedno vse tiho. Nihce z nikomer ne govori, ce pa ze, potem pa sepetajo, da ne bi kdo kaj slisal. Ce se ze kdo meni, potem so obvezno Svedi. Vsi ostali jih pa zanicevalno gledajo, ces kako se obnasajo.

Zelo so vljudni. V zacetku sem bil navdusen, ker sem pac prisel iz zelo drugacne dezele. Zato tudi policaj, ko pobira pijanca, ki je oblezal ob pol 5h na najbolj prometni ulici, lepo prosi ce bi sel z njim. In ce se mu ta upira, potem traja prepricevanje zelo dolgo.

Tudi sef me vedno, za vsako stvar prosi, ce bom imel cas, da mu kaj postorim. Na koncu se mi pa zahvali, kot da sem mu najvecjo uslugo naredil. Pa ni nic drugega kot nacin. Naucen

nacin komuniciranja. Kateri iz nase doline izgleda, sila nemogoc in nepotreben.

V resnici so zelo zaprti. In mi dolgo ni bilo jasno, zakaj ni nihce do nicesar kriticen, ali pa da vsaj komentira. Se največ kar se lahko pogovorimo je vreme. Ker pac nihce ne nosi posledic za jutrisnje vreme.

V vseh javnih prostorih je prepovedano kaditi. Tako, da bi bilo za prenekaterega Slovenca povsem nemogoce prebivati tukaj. Na letaliscu imajo malo vecje, kot so telefonske govorilnice, bokse, seveda steklene, da potem nihce ne gre noter, ker bi ga vsi gledali. Pa vendar. Rezultat je da jih zelo malo kadi. In se tisti ki, zelo malo. Tako da sem s svojimi 10-15 smotkami na dan, dalec od dopustnega in od povprecja.

So pa tudi ovce. Zatrta jim je vsaka samoiniciativa. Sicer imajo sistemsko urejeno ogromno moznosti, ki po vecini tudi delujejo. A je vse zelo kontrilirano. Sem se zanimal kje bi lahko igral kosarko, ker mi gibanje zelo manjka. In odprtih javnih igrisc ni. In je seveda mozno. Se vclanis v lokalni klub, seveda s vsakokratnim placevanjem uporabe, ter s striktno dolocenimi pravili obnasanja in oblacenja. Vse klube spoznas po uniformi ali vsaj delu oblacila. In imajo popust v savni in se kaj. Pa sem hotel samo kosarko igrati. Tega pa tukaj ni. Vse je organizirano in placljivo.

Je ena rekla, ko sem odhajal , da so vsi blond. Po mojem mnenju jih je med 30 in 40%. Pa rajsi malo manj. Je sicer mozno da se jih velika vecina barva, a sam sem za to nestrokovnjak. Pogruntam samo ce ima katera zelene ali temno plave lase. Sicer so pa vsi iz Karelije rjavolasi in rjavioki. Samo polt imajo svetlejso. Laponci so pa itak kot Eskimi in imajo crne lase. Imajo tudi avtohtone cigane. So zares zanimivi. So edini cigani na svetu z roznato poltjo. Sicer so pa crni.

Ko sem prisel, me je presenetilo, da po cesti vidis toliko invalidov in debilov in neuravnovesenih. In so eni komentirali, da je to zato ker se niso mesali in so to posledice. No cez nekaj casa, ti je pa malo bolj jasno. Druzba jih sprejema kot vse ostale. Tudi semaforji zvizgajo in slepci po zvoku cez cesto hodijo. 99% his je prirejenih za vozickarje. In tako ni cudno da jih je toliko naokoli. In ko kaksnega ponoci na tranvaju srecas, ki se ti rezi in krisci in sploh je cisto odstekan. In ce gres ravno iz kina, kjer si gledal, kako je eden tak, eno... A so prijazni. Se nisem dozivel ali slisal, da bi kateri kaj uspicil. Je pa res da zelo izpadajo, ker so ostali tako mirni.

Finci jedo surove ribe.

O okusu moram posebej. Tega imajo zares drugacnega. In to tako, da se sam, nikoli ne bom navadil nekaterih, lokalnih posebnosti. Je pa vse, kar je okusnega razlozljivo z zgodovino.

To, da jim je crna barva, dalec in edina najlepša, je rezultat tega, da so stoletja, po njihovem tisocletje, ziveli v gozdu in so hise barvali z katranom. Za razliko od Laponcev, kateri niso imeli posebej problemov z Svedi, jim rdeca barva povzroca motnje. Ker so Svedi osvajalci in barvajo hise rdece. Sicer se odnos spreminja. Posebej pri mlajsih. Kateri se ogledujejo z ZDA, katera jim pa propagira , zopet rdece hise. A je zelo cudno, na zacetku, ko prides , in je vecina streh crnih.

Sem si to razložil, da je tu pac najcenejša barva. Potem mi je pa razložil en arhitekt, ki dela v Nemčiji, in tudi veliko bere, in začuda, kritično razmislija, in ki prezivlja poletje doma, v eni vasi v hosti, da so rdece hise grde, in da sploh niso Finske, in da vecina Svedov prebiva okoli Helsinkita, in je zato toliko rdecih his. Da pa so Finske crne in da so edine lepe.

Sem se se malo upiral, ces je pa le malo razlike med crno in rdeco, ze iz psiholoskega stalisca. Pa se je pob zaprl in utihnil in od takret nisva imela vec razgovora daljsega kot zivjo, koko si kej, pa drgac?

Mi tudi dopovedujejo, da je finski karakter racionalen. In zato ni okraskov na finski arhitekturi. Pa tudi to po mojem mnenju ne stima. Je cisto res, da imajo se dan danasnji odpor do vsega tujega. In jim je zato moderna zelo prav prisla. Imeli so pa tudi nekaj genijalcev, kateri so odnesli slavo finskega oblikovanja po svetu. A kontinuitete ni. To da delajo grde hise, zame ni izgovor v racionalizmu. Predvsem v monopolih, in zato enormno visokih cenah. Ce pogledam predmoderni dizajn, ali celo tradicionalne predmete vsakdanje upurabe, je ornament prisoten zelo podobno, kot pri vseh ostalih nerazvitih narodih. Prav posebne identitete nimajo. Tudi ne istopajo. Pac kot vsi ki so tezo ziveli. In so zato tudi skromni rezultati v oblikovanju.

Je pa tudi res da so prstjeni na vse kar ni Finskega, in so zato prevzeli ideje moderne, o ornamentu in zlocinu, in kar je se takih. S tem da je Alto izdelal nekaj zelo lepih struktur, za katere se da reci da so ornament. Da o oblikovanju Franka in Pietle, ne govorim. Kastrole, na katere so tako ponosni, in so drage kot zafran, so pa itak samo vzorci in ornamenti. Pa se kar je bilo zares dobrega, je bilo narejeno v norih 60tih. Danes jih pa bolj na kic zanasa, kot na racionalizem.

Tako da so povprecni Finci, ravno tako kicasti, kot povprecni Slovenci. Ravno izostrenega okusa v dizajnu, muziki, itd, nimajo. Je pa se ta problem. Da jih vecina zivi zunaj mesta. V primestnih naseljih. Ne kmeti, ne mescani. Nekaj vmes, kar je najhujse. Ko kmet ne spostuje vec obicajev in hoce izgledati moderen. In je zares slab vse splošen vtis.

Priblizno tako je tudi z hrano. S tem da jim je okus za hrano dosti bolj ostal kot vse ostalo. Sicer se tudi tu stvari spreminjajo. In posebej mladi radi pojamarajo nad okusi. A je se vedno zelo drugace. Najvecja groza so "redy made izdelki". Tako npr., ne najdes v celem mestu fizola. Sicer so ene konzerve, a so ze v zosu, in to zelo drugacnem. Zelja ne jedo. in ga tudi ne prodajajo. Menda niso jedli cesna. In je to veljalo za zelo slabo navado. Trenutno je pa zelo popularen. In imajo klub cesno jedcev. In sem v eni gostilni, ki ima ime cesen, jedel sladoled z cesnom. Samo kofe je bil brez. Sam sem obozevalec cesna. A po tem obisku ga mesec tudi povohati nisem smel.

Kar mi je pa najbolj tuje, je pa, da jedo surove ribe. Dimljen losos je tudi tu poslastica, in je zares dober. Ni pa prav zaprav nic posebnega, ker ga je toliko kot pri nas prsuta, in sploh ni drag. No ja. Tukaj je tudi kruh drag.

Ampak finci jedo surove ribe. Brez zacimb. Brez predpriprav. Jed, oziroma ribe, se imenujejo haringe. Ce te zanima, kako izgleda okus: Kupi manjso skuso. Te so jim po velikosti se najbolj podobne. Ker ostalih ne poznam. Ocisti drobovino, in to ne zelo natančno. Odrezi glavo, te ne jedo. In ostalo ribo narezi

na kolobarje. Debelina podobna kot dolzina. To daj v usta, in se smehljaj. Če boš začel na sredi ribe, bo povsem enako kot sem bil sam delezen. Če te bo vrglo na kozlanje, je okus točno tak, kakrsnega sen sam okusil. Če ti bo pa vsec, pa razisci če ti ni bil kakšen sorodnik Finec.

Dober tek.

O NARAVI:

Taboriti v Finski dezeli, je najbrz lepo. A sigurno drago. Pa se komarji te obglodajo, do kosti.

Sicer pa lepo po vrsti, kakor so hise v Trsti.

Finska je ogromna. Ena pravi, da skoraj 3x tolikсна, kot bivsa juga. Kakor koli ze, kar nekaj jo nanese. Pa ne toliko po sreku, kot po dolgem. Helsinki je poleg Rejkavika, ki je pa zgodba zase, najsevernejša prestolnica. In to kljub temu, da lezi na najbolj juznem koncu. En malo ga tudi v morje gleda.

Morje se sicer pocasi umika, in visinske razlike se tukaj vrtijo okoli 10m nad morjem. Tako imajo vse apsolutne kote, v nacrtih, ki jih imam priliko obdelovati + od 1 do 10m nad morjem. In umikanje morja gre zelo pocasi. Se pravi, da Finska zelo pocasi leze iz vode. Se pa to pozna od srednjega veka. Mi je bil pokazan gradic, ali bolj, njegove razvaline, kar nekaj kilometrov od morja, v hosti, na eni skali. Kaksnih 5 metrov visoki. In ko so ga postavili, je bil strateski otok, in sploh ni imel kopnega dostopa, danes pa o morju ne duha ne sluha. Menda so ga zato tudi opustili. Prvotno funkcijo je izgubil. Lastniki so se pa preselili, na morje. Gotovo so bili gusarji. A to mi ni bilo razloženo. To samo ugibam.

Celotna juzna obala je obdana z otoki. In to bolj na gosto kot Kornati. Vsi otoki so obljudeni. Vecina pa tudi stalno naseljeni. Tu so nekoc kraljevali ribici. Nekoc posebna kasta. Katera pa v novejsi zgodovini izgublja boj, z novodobnimi kapitalisti, ki kupujejo in pozidujejo, povecini vikendice. Na prenekaterem se pa tudi kosati hotel ali dva. Ali bolj pogosto, privatni klub. Pa ne samo jadralni. Vsi ki kaj dajo nase, imajo centralo na otoku. A se mi zdi da je bolj moda, da jih bo minilo. Namrec vecina otokov je obiskana samo poleti. Kar pomeni mesec ali dva.

Vsi otoki so tudi sila porasceni, za razliko od nasih, in tisti katere sem imel obiskati, so zares super. Je pa tudi res, da je bilo toplo in soncno. Kako je ob dolgih zimskih noceh, raje ne pomislim. Tistih nekaj ribicev, kateri se zivijo po otokih, se po moje nima prav lustno.

V obmocju Helsinkija, zivi menda, skoraj dva milijona ljudi. Ostala dva milijona, pa v juznem pasu finske. Nekako v prvi tretjini. Tu je tudi edina možnost obdelovanja zemlje. Saj imajo to sreco, da je locnica med ta pravo Finsko, tako kakrsno sem si predstavljal, preden sem prispel, na tej geografski visini. V tem pasu so tudi Stockholm, Oslo in Petrograd, kar pomeni da ni tako hudo. Tu je relativno dosti poseljeno. Pa ne da bi bila guzva. Le dezela je ogromna, ljudi pa samo 5 milijonov, in so si razparcelirali, na zelo široko. In kar je vazno. V tem delu veljajo evropski standardi, in je vse "private property". In ni dovoljeno gibanje. Vsaj tako kot, smo ga vajeni iz nase doline. Jurckov v privatni hosti ne smes krasti. Taboriti ob privatnem jezeru ne mores, brez placila. Ce ti lastnik sploh pusti. Ribe loviti je pa kriminal.

Sicer je v tej tretjini, nekaj naravnih rezervatov. V katere ima vsak dostop. A pravila obnasanja so stroga, in ni da bi zapuscal turisticnega vodica. Prav lovijo ne. A so vsi navajeni

hoditi v gosjem redu, in tudi sam stopim v vrsto na postaji za devetko, pa ce se mi se tako neumno zdi.

V srednji tretini se zacnejo dimenzije, katere so menda izven nasih standardov. Sam tam se nisem bil. Ker sem trenutno bolj okupiran z arhitekturo. Ta je pa bolj v mestih, ali okoli njih. Mesta so pa v vecini v prvi tretjini.

Mi pa pripovedujejo, in prav z zanimanjem poslusam. Ker bi se tudi sam rad podal enkrat v tretjo tretino. Laponsko. A o tem kasneje.

Druga tretjina je poseljena z ostalim milijonom populacije. Naselja so tudi na zemljevidu zelo na redko. Tako da ni , da bi ga z biciklom kaj okolo sral. Tu se z malim avtom tesko skozi prides, ker so vecinoma makadamske ceste. Pa ne kolovozi. To so ceste, od tukaj pa do obzorja, ravne, vsekane v gozd, in zelo siroke. Skoro kot avtocesta. A zaradi hude zmrzali je dosti lazje vzdrževati makadam, kot pa vsako leto nov asfalt polagati.

In so mi pravili, eni, ki so z katrcio, sibali 120 na uro. Ko pade volvo mimo, ali pa celo sleper. In ko kamenje leti na vse strani. So se menda tako bali, da je voznik ko je v vzvratnem ogledalu zagledal avto, ustavil in je bila dosti manjsa možnost, kamenjanja.

Naravne znamenitosti, prav izrazite niso. Hribov , tapravih nimajo. In tudi reke niso izdolble dolin in kanjonov. Je pa sem in tja kaksna ogromna skala pocila. In te skale so tukaj hribi. Saj so tudi po 10 in vec metrov visje od povprecja. In v takih razpokah, so ponavadi naravne znamenitosti. In po slikah sodec so zelo lepe. S to tezavo ,da so razdalje med njimi po 100 in vec km.

Plezalnih uzitkov ta kamenina ne nudi. Ce se ze kje pojavi možnost, kot npr. v Helsinkiju. Imajo eno skalo ,kaksnih 20m dolgo in na najvisjem mestu ima kaksne 3m, tako da se da malo zvirati. A v horizontali, kaksen meter nad tlemi. Vse stence in vsi kamni so izredno slabo razclenjeni, kar za ta dobre niti ni problem. Hudo je, da so vse skale porascene z mahom. Ta pa zelo dobro pivna vlago, in je zato vse sluzasto.

Povprecje. Cela Finska, ali pa 95% nje. Je na granitu. Ta je bil obrusen v ledeni dobi. In celotna pokrajina lahko valovi. Samo na nekaj mestih so groblje. In tam ponavadi kopljejo pesek, in ni zelo lepo. Iz tega lahko valovecega povprecja gledajo ogromni kamni. To so njihovi hribi. Je pa vse porasceno, tako da tudi slucajno nimas občutka razgibane pokrajine. Prej ravnine. Ceprav zares ravnega pa tudi ni mnogo. Ce seveda ne stejem vode.

In ta je v tej tretjini najmocneje zastopana. Vecina jezer je tukaj. Menda jih je v celotni Finski 60 000. Sem pa tudi prebral da jih je po novem 80 000. A si mi zdi da so cisto vsako luzo steli. Kar pa ne velja. Kokr da jih nimajo dost.

"Lake area", kakor mi je bila predstavljena, je posebno iz letalskih posnetkov carobna. Tega pa seveda s katrcio ne vidis. In jo lahko samo na razglednicah obcudujes. Na tleh je malo drugace. Pa se vedno mora biti lepo. Jezera so v principu zelo cista. Saj kaksne velike industrije ni. Tu največ sekajo drevesa in jih potem po jezerih in rekah, splavljajo na jug. Kjer je tudi vecina industrije. Jezera so naravno ali pa umetno med seboj povezana. Na povezavah imajo tudi elektrarne. In zato jim elektrike ne primankuje. So pa nekatera jezera tudi izredno velika. Pa ne

siroka. Bolj so dolga. In imajo veslaske tekme. Na enem jezeru, je najdaljša dirka 250 km. No pa rec kej.

Menda je v teh jezerih tudi ogromno rib. A na to sem sam spoznam, kot zajec na boben. In pac samo ponovim, kar so mi povedali. Prijatelj Heiki, ki je starejši, dokaj resen gospod, je cisto usekan na ribe. Tako da je tudi zena zacela, in ji gre kar dobro. In sta naju enkrat povabila na vecerjo. Na svojerocno ujete ribe. Za ime ne garantiram, je bilo pa zelo na postrv, vsaj na izgled. In sem ga malo drzil z ribiskim pretiravanjem. Pa se je razhudil in pokazal. Ribice so bile tam okoli pol metra. In menda sta lovila dopoldne, in jih je on 8 ona pa 6. Kot popolen zacetnik.

Tudi svoboda potovanja, tu ni toliko omejena. Ce se napotis izven obicajnih poti, kar pa ne priporocam, ker so hoste neskoncne, in ga ni vrha hriba iz katerega bi se orijentiral, se prijavis turistickemu uradu, in ta ti tudi pove obmocja, kjer te ne bo medo snedel, in tudi opozori lastnike da nisi medo, in te najbrz ne sicne, kaksen lokalni lovec. Brez privolenja lastnika, pa tudi tukaj ne gre. So menda zainteresirani da jim prides na obisk, a iz ciste domacnosti po mojem ne.

V obeh zgornjih tretjinah je mnogo zivali. Sicer se tudi tu stevilo manjsa, kot pravijo stari ljudje. A jih je, gledano iz nase doline, se vedno ogromno. Iz tega dela dezele je dalec najbolj zanimiv jelen, ki je zelo podoben losu. A to ni. Ker losi so samo v severni ameriki. So pa tudi ti zelo veliki, in kadar se mu ne mudi se giblje na 17 obratov in usmerja promet. To mi je pravil sodelavec Juha, ki se vsak dan pripelje iz Lahtija. In imajo prednost. In ce se odloci da bo na avtocesti avte gledal, potem pac promet stoji. Ni jih pa tudi veliko, ki bi istopili in se z njim sporekli. So zares ogromni.

A Laponci gojijo severne jelene. To je avtohtona sorta, samo iz severa. Dan danasnji, jih predelujejo v prsut. Ali nekaj podobnega. Dosti draga zadeva. Pa se vonj ima premocan. A je vse eno poslastica. Laponska je cisto drugacna dezela. Prav zaprav so si jo razdelili. Tako da ubogi Laponci zivijo v stirih drzavah. So pa bolj na eskime, in jih nobena od drzav ne jemlje resno. V tretji tretini, tudi dezela vzvalovi. In nekaj valov ima ze skoraj hribovske oblike. Tu so od dreves bolj breze. In se te bolj po redko. Menda pa je septembra, carobno lepo. Vsaj po slikah sodec. In normalno iz pripovedovanja.

Takrat je najlepse na oko, in najtezje za telo. Pravijo da je mnogo lazje pozimi, polarni sij gledati pri -40, kot poleti pri +10 biti pojedan od komarjev. So eni rekli, da na laponsko pa nikoli vec. In to samo zaradi komarjev. No teh je tudi pri nas dosti. Sicer ne toliko v mestu, kot na dezeli. Sem bil enkrat v enem jezeru plaval, in sem jih malo okusil. Iz lastnih izkusen povem. Zelo lepo in zelo naporno. Pa ne vem kaj jim je. Ravno tu na severu, kjer so tudi muhe tako redke in jih je tako malo, so se razbohotili. Pa se vreme jim traja maksimum samo dva meseca. Pa raje malo manj. Potem morajo pa zopet v zemljo.

Vreme je tudi zelo pokljusko. Sveze, kot se temu rece. Padavin je mogoce celo manj, kot v nasi dolini. Sigurno je manj dezja in snega, gledano v kolicini. A ko se pojavi oblak se obvezno vlece po zemlji. Tako da niti ne dezuje. Kar lebdi in visi povsod okoli tebe. Tako da se ti se marelo zdi neumno odpreti. V resnici si pa v naslednjem trenutku moker. Pravi

nalivi so samo poleti. Pa silo redki. Otale letne case pa rosi, ali pa pada sneg, tak, zelo droban. In vse skupaj sploh ni zoprno. Tudi nizke temperature ne. Prav zaprav, takrat obvezno sije sonce. In je zelo optimisticno. In gres po opravkih pri -20 kot da ni nic posebnega. Imamo pa posebno tu, ob morju, stalen preprih. In ko piha veter je ze pri +10 najbolj zoprni občutek. In ce se kdaj odlocis da v Finsko ne prides vec, je to ko moras cakati minuto na avtobus ,na finskem vetru.

Zato imajo pa najlepso svetlobo, kar sem je v svojem zivljenju dozivel. V zimskih noceh, ce lezi sneg, in je polna luna, je zares mysticno hoditi po zamrznjenem morju do najblizjih otokov. A to traja kratko. Najkrajši dan, je v resnici samo za dobro uro , iz obeh strani ,krajši, kot v nasi dolini. Potem se pa dan razteguje vidno vsak dan. Ker mora do poletja ujeti najdaljši dan. In ta je za kres, cel teden, ce ni oblacno, in obakrat ni bilo oblacno, brez noci. Sonce zaide, po pravilih. Naredi se mrak, a samo iz ene strani, na drugi se pa ze dela zarja. In je prav hecno.

Tudi poletno sonce je zelo posevno na nebu, in so vedno zelo dolge sence. Kar je posebej za fotografa paradiz. Tudi ozracje ni megleno. Tocno tako kot na Pokljuki. In imajo zakon, da morajo tudi podnevi voziti z prizganimi lucmi. A samo izven naselja. In ko se enkrat vozis, ti je jasno. Svetloba je tako mocna, da avta brez luci sploh ne bi videl.

Dezela je velika, ljudi je pa malo. So sicer vsi zaljubljeni v hosto, in jim brez te ziveti ni. In jim je največja zelja imeti vikendico, 2x3, od katerega je pol savna, ob jezeru. In teh imajo ogromno. A odnosa do narave pa nimajo. Vsaj takega kot mi ne. Cisto nobenega ne moti ce postavijo stolpnico ob jezero ali pa ob zaliv. In zato je veliko lepih koncev pozidanih z lunaparki. Na te so mahnjeni. Kot otroci. In te naprave zahtevajo ogromne povsine za parkiranje, in sem zelo razocaran. A se tu ne da prav nic postoriti.

Pa vse eno zelim obilo uzitkov ob sotorjenju v Finski dezeli.

O NENAVIDNOSTIH:

HISA:

Vecina his v mestu, je v lasti bank. Katere so si pa tako podobne v poslovanju, da sumim, da je vse ena banka. Samo da ima vec imen. Menda je tudi vecina kapitala v dezeli, v lasti bank. To pa zaradi kreditne politike. Imajo tudi nekaj zakonov, ki gredo, se dodatno, na roke bank. In tako je vecina ljudi do vratu zapufanih. Pogoji so taksni, da vsi trdijo, da za casa njihovega zivljenja, ne bodo odplacali dolgov. In mnogi zabredejo globoko. Tako da je banka zares edini lastnik. Ker imajo monopol, dolocajo tudi cene. In so trenutno sicer malo nizje, kot pred dvemi leti, vendar se vedno ene najvisjih na svetu. Pa ni da bi direktno preracunaval. Vsi zasluimo zelo dobro, ce gledamo iz nase doline. Dejansko so pa stroški vsak dana, tako visoki, da v resnici ni mogoce kaj prisparati. In zato je edini izhod, da vzames kredit, katerega dajo zelo hitro, in npr. kupujes stanovanja, ce seveda imas osnovo na katero dobis hipoteko. In potem dajes stanovanja v najem. To je samo ena od poti. Sem pac zacel z hiso. Druge poti v bistvu niso dosti drugacne. Konec je v 99% enak. Na koncu ne mores odplacati, in vse pobere banka. Pa se kaksnega sorodnika, ki kaj ima, porubijo.

In zato je nasa hisa v celoti najemniska. Ali direktno od banke, ali pa preko zasebnikov. S tem da zasebniki, niti slucajno ne morejo z stanovanjem poceti, kar se jim ljubi. Koncno besedo ima banka. In je tudi prvi kupec. In ce ji ni vsec, lahko ponudijo stanovanje na trg. Je sicer se nekaj fint, katere so mi ze ene 10x razlagali, pa jim se do danes nisem prisel na konec.

Ko je bila hisa zgrajena, je lastnik kupil tri parcele. Zato imamo hisno stevilko 8-10. In so vhodi po crkah razporejeni. S tem da je se vsaka enota na stopniscu ostevilcena. Stopnisce F, stanovanje 27. A je v resnici na eno stopnisce samo 4-6 stanovanj. Steti zacnejo od prvega stopnisca, in stejejo tudi drvarnice itd.

Ko je bila hisa nova, ime ji je Maja, je bila znana po tem da so bila najvecja stanovanja v Finski, v njej. Danes je stanje povsem drugace. Stanovanja so predelali. V mnozico malih. In sodec po najinem, so iz vsake sobe naredili stanovanje.

Ne samo v nasi hisi, ki je v celoti najemniska. Tudi drugje imajo obicaj, da imajo skupne prostore. Skupno pralnico. Tam stoji ogromen pralni stroj, in imamo uporabo po urniku. Na vsakega po 2 uri na teden. Kar pomeni, da Gorenje na finskem nima sans. Imamo tudi skupno savno, v katero me pa se ni zaneslo. Novejsi bloki pa tudi bazen. In mi je zelo zal, ker k sosedom pa ne pustijo.

Podstresja so v glavnem neizkoriscena. So imeli, ali pa se imajo, zakon ki je urejeval naseljenost na km². In je bila stevilka tako nizka, da se podstrehe niso izkoriscale. Sicer se nekaj spreminja. Sigurno so pa morali zakon spremeniti. Kajti, sva eno podstreho narisala. Tako s 4 stanovanji, in z stirimi savnami, ker tam nimajo skupne. In bo v jeseni dograjeno. In je mozakar prinesel knjigo, z lepimi fotografijami podstresji. Ces,

da je tudi to cisto uredi. In sem mu razložil. Da to pri nas pac ni nic posebnega. In je topogledno naseljevanje hudo moderno.

Je pa ta zakon uredil tudi guzvo z avti. Predvsem z parkiranjem. Mnoge hise, ce niso zares najstarejse, imajo parkiranje v kletih, ali zakloniscih. Okoli his se pa parkira z nalepnicami. Sicer je pa omejeno na pol ure. In sploh ni guzve. Ker ni veliko ljudi, pa tudi ti nimajo veliko avtov. Tisti ki imajo denar, stanujejo na najblizjih otokih.

Naslednja interesantnost je iz kuhinje. Katera izgleda kot vse poceni kuhinje. Prav nic posebnega na pogled. Nad pomivalnim koritom je omarica z krozniki. Tako kot po vseh kuhinjah po svetu. S to razliko da nima dna in normalnih polic. Vsaka polica je cedilnik, in ti kaplja in curlja nazaj v labavo. In to imajo vsi, in sploh samo take prodajajo. In ne morejo razumeti, da je tudi drugace mogoce.

Radiatorji imajo vse mogoce oblike. Nas je v kopalnici skrit za banjo. Najbolj obicajni so pa v obliki obesalnikov za brisace.

Vsaka hisa ima talonmiesa. Talon-hisin, mies-clovek. Ta mozakar skrbi za vse v hisi in okoli hise. Tudi na policijo te prijavi. Povecini so moski. Sosedova je pa ena starejsa dama. In so zadnjic imeli dirke. Namrec ko zapade pol centimetra snega, zakurblajo svoje sesalce in brencijo , prdijo, smrdijo, odvisno od modela in letnika, okoli vogalov.

To so stvori, krizanci med traktorjem in sesalcem. Sesalcem iz casov ko se mu je se videla vreca. In so bolj na sesalce. Namrec polovica ga je napihnjenega. In v to sesajo ,pozimi sneg, poleti pesek, jeseni pa listje. Z njimi tudi posipavajo pesek, kadar zamrzne. Na nekaterih se da sedeti, vecina je pa samostojnih. In cela zadeva gre po polzje. A se mi vidi , da uživajo.

MESTO:

Posebno pozimi imajo obilico tezav, kadar morajo prekopavati instalacije po cesti. Namrec vse je zmrznjeno. In zato dan prej pripeljejo zlozljivo streho. In jo polozi na odseku, na katerem kanijo kopati. Ter potem celo noc pihajo vroc zrak, da bi se odtajalo. Izgleda, da je uspesno.

Po mestu je relativno veliko igrisc. Vsa so posuta s peskom, in jih uporabljajo samo zamorci in Rusi. Ko igrajo nogomet. A ko se zacnejo mrzli dnevi, jih zacnejo polivati z vodo. Vsak vecer. Jih tidi gladijo im bozajo. Z enim od premnogih prikljuckov na sesalcu. In trenutno se veliko ljudi drsa, in igra hokej. 5 min. od hise imamo dva. So seveda tudi dobro osvetljeni. Tako da je uporaba mozna tudi v mrzlih zimskih noceh.

Pesek posipavajo okoli his, ker je pozimi vse ledeno. To pa po vecini zato, ker finski zlebovi izlivajo svojo vsebino na plocnik in ne v zemljo. Preprosto se koncajo nekaj cm nad tlemi. Najbrz bi jim meteorno kanalizacijo pozimi razgnalo. Potem se pa znajdi kakor ves in znas.

Ena od resitev so plastčni podplati z zebli. Posebno upokojenci so opremljeni z njimi. Gotovo, ker dobivajo upokojenski dodatek, ker so tisti kosi plastike dragi kot cevli.

Mestni javni prevoz, sem ze nekajkrat omenil. Predvsem ker je tako tocen. Poleg avtobusov, katerih najvisjo stevilko sem videl nekaj nad 500, imajo tudi tranvaje. Te omenjam samo zato, ker nasi nacrtovalci mislijo pol mesta podreti da bi v Ljubljani zopet vozil tranvaj. Tu niso niti enega vogala odzagali. Cisto vrede deluje tudi v naj ozjih ulicah.

Kar je pa zanimivega, je pa metro. Imajo eno linijo. Tja in nazaj. In samo pod ozjem srediscem je v zemlji. Ostalo pa kot navaden vlak. Tunele so jim zgradili Rusi. Menda jim je bil Petrograjski metro tako vsec.

V javni transport sodi tudi prevoz z ladjo. Do prvih otokov. Z isto karto, kot za avtobuse, tranvaje in metro. Karta velja eno uro. In lahko vse uporabis v tej uri. Kontrole so dokaj pogoste, kljub temu, da nimajo navado se svercati. Na avtobusu v Espo in Vanto, Kot v nasi dolini, Medvode ali Grosuplje, pa imajo se to navado, da te sofer pozdravi ali zeli dobro jutro, in se ti zahvali ,ker si mu pokazal vozovnico. No pa rec, ce niso prtegneni. Po finsko se rece voznik ohjaja. Oh-ja-ja, pa po nase.

Mesto ima se eno veselost. Mahnjeni so na zastave. Vsaka firma, ce ima le prostor obesi zastave. Mnozina. In potem jih ob vsakem prazniku, posvetnem ali cerkvenem zamenjajo z drzavnimi. Sicer so vecino praznikov premaknili na vikend, a je praznikov vse eno veliko. In ob taki priliki je celo mesto v zastavah. Zastave visijo do mraka. Tak je menda zakon. Cez noc gredo, pa spat. Samo ena izjema je. Za kres, visijo celo noc, ker te sploh ni.

TEHNIKA:

Finci so prtegnjeni na tehniko. A o tem pozneje. Avti, ubozcki, ker jih zebe, cez zimo, imajo v ta namen prikljucek za elektriko. Po mestu so tako kot parkirne ure, pritrjeni prikjucki za elektriko. Sam vtikac je na las podoben tistemu za prikolico. In potem pustis avto cez noc , da ti greje olje. Da je zjutraj pri -20,do-30 c sploh mogoce zakurbljati. Kako to izgleda v masini ne vem. Nisem pogledal, vprasal pa tudi ne.

Avti imajo tudi gume z zebli. Nihce ne uporablja verig. Tudi cest ne solijo in pluzijo. Jih pa teptajo. In cez cas je samo led. Pa zacudo ni nesrec. Zavorna pot je sicer daljsa, a izgleda da obvladajo. In so hitrosti, ne najbolj pocasne.

Trenutno so moderni mobilni telefoni. Tudi cena pocasi pada, tako da jih je zares veliko. Pa ne vec toiko avtotelefoni, ti so malo pase. Kmecki. Trenutno kupujejo nove telefone, velikosti malo vecje od vokmena. Ta ima svojo stevilko, in ni vezan z domaco. Tudi deluje na nekih frekfencah, katere so povsem proste in ni moten. So pa uporabni samo v Skandinaviji. Vsi telefoni so neznansko hitri. In imajo tudi moznost pocasnega klicanja, ce klices v dezelo z zastarelo telefonijo, ki ni zmozna brati tako hitrih impulzov.

Pa telefoni niso edine igrace. Dve leti sem iskal ribezn. Tak na stiri stranice, z stirimi nacini ribanja. Sem ga tudi nasel. So ga uvozili iz Polске. Sicer pa ne vedo kaj je to, na roko. Je pa zato mozno kupiti avtomat za peko kruha. Menda moras moko sam kupiti.

NARAVA:

Hoditi po zamrznjenem morju je enkraten dogodek. Letos sicer morje se ni zamrznilo na odprtem, a do prvih otokov se da. Lani ko sem se prvic podal na odprto, sem hodil kaksnih 15 minut od obale, in se mi je zdelo da sem kaveljc. Pa ti uzrem na horizontu piko, za katero se je izkazalo da je smucar.

In so mi pravili zgodbo, de je en doticen par na tekaskih smuckah napravil tak dolg izlet. In jih je srecal ledolomilec. In so si mahali. Onadva ladji, in ljudje z ladje njima. In je bilo prav priscrno srecanje. Potem sta pa ugotovila, da sta na napacni strani razpoke. In sta po mnogih urah, vsa iznemogla, le ziva dosegla kopno.

Tudi otroke puscajo na -10 c. Soseda iz zgornjega nadstropja, pusca svojega dojencka, cim bolj je mraz, tem dlje, pred najinim oknom. Vcasih se mu pridruzijo tudi ostali. In ne jokajo. Se je eden drl. Da je izgledalo, da ga bo konec. In je po pol ure joka prisel ata, ga malo potolazil, in zopet pustil na snegu.

CASOPISI:

Se mi vidi da malo pretiravajo. Ce se omejim samo na arhitekturne casopise. Poleg cisto normalnega arhitekturnega casopisa, imajo tudi casopise, o istih hisah. Z Zidarskega, mizarskega, steklarskega, prezracevalnega, elektricarskega, svetlobnega, pleskarskega stalisca. Torej 8 casopisov o isti hisi. In so vsi nobel in debeli, ter polni reklam. Kot tapravi casopis.

CENE:

Cene so visoke. Za hrano se posebej. Helsinki Sanomat, lokalno Delo, ki je pa ene 10x debelejsi, ima na prvi strani ,poleg naslova samo reklame za hrano. Tudi v notranjosti jih je veliko. Kar pomeni da je to razvit in pomemben sport. Tudi na dom ves cas dobivamo obvestila kje je mleko danes najcenejse. In je dejansko tako. Odkrijes novo trgovino, katerih je ogromno, vseh oblik in velikosti, in v njej cenejse mleko, kot si ga navajen. A je samo mleko, vse drugo pa drazje. Pa se to, samo ta dan. In ce

bi hotel kaj prisparati, bi moral samo reklame brati, potem pa cel dan letati po stacunah, da bi res dobil, ta nizke cene. Sam se niklakor ne morem navaditi, razlike so zares male.

POSTE:

Poste, tako kot banke, delujejo samo med 9-17. Ravno takrat ko si v sluzbi. In ni mozno. da bi jih obiskal. Razen ce ne goljufas. Vsak del, dela mesta ima svojo, in jih je veliko. A lahko dvigujes priporoceno postu samo v postu, ki ti je administrativno dolocena, glede na prebivalisce. In zato je vedno zivcnost, ce dobim priporoceno postu.

Z bankami je le malo lazje. Sem se po dolgem casu navadil, da se da 99% stvari urediti po telefonu. In zato ni vrst. Ne tu ne tam.

MIR:

To je velemesto. A ko gre kdo v trgovino, ali na kofe, pusti otroka v vozicku pred lokalom. In je to najbolj normalna stvar pod soncem. In se zgrazajo, ce jim omenis, da je kje to nemogoce.

Imajo tudi skinhede in hels angele. Take, taprave. Z pokromanimi motorji in celadami od nemcev. Mogoce tudi svoje. A so najbolj mirni razgrajaci na svetu.

In je hoditi ob 2h zjuttraj po mestu, okoli postaje bolj varno kot, ob 14h na Titovi(ce se se tako imenuje).

O BIROJU:

Nas biro lezi, stoji ali sedi, na otoku Lautasariju. Pisano foneticno. Lauta pomeni splav, sari pa otok. Otok je na zemljevidu mesta obravnavan kot središče mesta. Enkrat sem sel pes, pa nikoli več. 5km hoje, v glavnem med tovarniskimi zidovi. In to takimi po km in več. Od industrijske cone, do otoka sta napravljena dva stiripasovna mostova. En je dvizni, ker dovazajo premog do toplarne za ta del mesta. Otok je po večini stanovanjski. Grajen v povojni obnovi. In topogledno je tudi oblikovanje arhitekture. Zelo, zelo dolgocasno. S to srečo, da so postavili bloke v hosto, in to nesrečo, da so jih posejali pre gosto. In ni efekta, kot v Espu. Je pa se prekleto dalec od kaksne strnjene zazidave.

Ta otok je pozidan, tako kot vsi po mestu, ob obali. S tem da je skrajni pas, med vodo in pozidavo, redko kje zazidan. Iz vode se povcecinu ne vidi mesta. Kar mi je bilo videti ob nekajkratnem jadranju z 16m dolgo jadrnico.

Otok ima hribcek. In to na sredini. Dokaj porascen, in z velikimi skalami. Vsak dan prehodim ta gozdicek, pa ceprav je pot zato daljsa. In je dalec najlepší konec v mestu. V vsakem letnem casu in vremenu. Mogoce zato, ker me prej prevzame depresija, industrijske cone.

Biro stoji ob avtocesti, v Espo. Med stirimi precej velikimi avto servisi. Sama stavba je na tri oglati parceli in taka je tudi hisa. Ima 6 etaz. Garaza je v kleti. Druga, pol klet je oddelek za rekreacijo. Z savnami, skvosem in telovadnico. Katero upravlja privatnik. Pritlicje je za instalaterje. Prvo nadstropje za konstruktorje. Drugo, za arhitekte. Na strehi so pa sefovski oddelki za kuhanje investitorjev. Tja pripeljejo potencialnega investitorja, ga napoje in pogoste, ter skuhajo.

Delovne etaze so enake. To je odprt prostor, predeljen z meter in pol visokimi panoji. Veliki sef in zena imata zaprte bokse, z steklenimi vogali. Ostala sefa in vodje projektov, sedijo ob oknih. Kateri so nanizani ob dveh stranicah zgradbe, in preko katerih imamo prekrasen pogled po zalivu in centru mesta. V vogalu teh sten je tudi prostor za pitje kave in v tem vogalu je tudi vogal za puhanje. Ostali sedimo v notranjosti in ne moremo direktno zijati skozi okna. V notranjosti je tudi razdeljeno. Povecini po projektih. Z dvema izjemama. Pohistveniki imajo svoj teritorij. Ter racunalnikarji imamo tudi svojega. V biroju je sicer vec racunalnikov, kateri so pa zelo slabo uporabljeni. Tako da je edino nas konec izkoriscen. In ta malo bolj, kot je normalno. To pa zato.

Pred kaksnimi 10 leti, so se odlocili, da bodo napravili mrezo. Zato je tudi v isti hisi biro z instalaterji in konstrukterji. Da bi lahko isto risbo vsi naenkrat obdelovali. V principu zelo dobro in edino pravilno. S tem da so izbrali napacni sistem. Ta se ne razvija tako hirto, in sploh ni prijazen. Vse komande so v obliki stevilck. In tudi ne nudi toliko možnosti, kot acad. Polek tega, ga pa nihce drug v dezeli nima. Menda je prisoten v Ameriki in na Japonskem. Sam sicer nisem strokovnjak, vendar sem prvic slisal zanj, ko sem priplul. In ker v projektih sodelujejo, tudi drugi biroji, predvsem je pa tukaj

zelo moderno, da investitor zahteva nacrt na acadu, ceprav ne vem kaj mu bo. Morajo sedaj vse nacрте prevajati, kar pa vzazme ogromno casa, pa se zelo veliko tezav je z uporabo.

In tako masine z DOGS-om samevajo, dve z acad-om sta pa preobremenjeni. In to je tudi razlog, da delam popoldne. Vcasin ne, kokr je, veckrat ja, kokr ne. Ostala dva, Markku, zelo dober v softveru, in Francis, katerega klicem Francek in je prisel iz Kalifornije, ki se obvladata acad, brez vecjih tezav, stanujeta dalec v hosti. In imata tezave z prevozom. Meni pa cisto pase. Je tako mirno, pa se kej zase lahko postorim, kot tole pisanje sedajle, kar je sicer strogo prepovedano.

Odnosi v biroju so se po poletju za 100% spremenili, in to na slabse. Ze prej ta biro ni slovel kot družaben. Sedaj je pa katastrofa. Poleti so jih pet odpustili. In razdelili pismo da jih bo se 15 na seznamu. Kar se je po treh mesecih tudi dogodilo. Smo dobili pismo, nekateri za neplacan tri mesecni dopust, nekateri pa kar za adijo. In sedaj nihce z nikomer ne govori. Do tistih, kateri so odpusceni, se obnasajo kot, da ne obstojajo vec. Pa mislim da predvsem zato, ker jim je hudo, in se ne znajo drugace obnasati. Tisti kateri so pa na spisku za dopust, pa po vecini reagirajo zelo negativno. Tako sem imel zadnja dva dni, dva napada. Od enega malega vodje projekta, in od enega arhitekta. Sta me vsak zase, obtozila za napake, za katere pa, na sreco, nisem kriv, ker so njihove. Vse seveda v finscini. Tako da sploh nisem vedel. Pa mi je eden prevedel. Tukaj je navada, da se veliki sef pogovarja samo z malima sefoma. Onadva z vodji projektov, oni z arhitekti, in zopet ti z risarji. Sem se pogovoril z velikim sefom, in izgleda da je vodja projekta se vedno zadovoljen z mano. Tako da se je, za sedaj dobro koncalo. Kako bo pa v prihodnosti, pa sumum. V tej situaciji, edino rabim znanje Finscine. Do sedaj ni bilo nujno. Ko ti ga pa kdo spusti, pa tega ne ves, je pa nevarno.

Odnosi so v biroju razdeljeni, glede na vložek sredstev. Sicer je 75% kapitala, v lasti velikega sefa, kar mu zagotavlja apsolutno oblast. A ostalo so si razdelili, glede na položaj. In sploh ni treba da je dober. Njegova obvelja, kdor ima denar. To je npr. vzrok, zakaj ne morejo zamenjati racunalniskega sistema. Je moja, racunalniska sefica vložila pred 10 leti, in ima se danes glavno besedo, med racunalniki. Na zalost je starokopitna, ali pa bi z nabavo novega sistema izgubila denar. Tako da ostaja po starem. In je veliki sef sam zase kupil obe acad masini, s katerimi pa sefica noce imeti zveze. In se brani na vse pretega. Ceprav mora od casa do casa, kontaktirati tudi preko njih, ker jo ostali biroji klicejo, kot racunalnisko sefico. In je zelo hecna situacija.

Ko sem prispel, in so bili se normalni odnosi, sem bil zelo presenecen nad nacinom komuniciranja. Sef me se vedno, za vsako stvar prosi. Ko mu pa postorim, se mi pa zahvali, kakor da sem mu največjo uslugo naredi. Tudi veliki sef, kadar ima predstavitev se pride zahvalit. Pa je vse samo forma. Nacin komuniciranja. Pac niso navajeni z vsako kretnjo kazati da so sefi, in da smo odvisni od njih. S tem, da se pa nikoli ne odprejo. Distanca je dosti bolj izrazena. Ter se točno ve, kaksna je tvoja pozicija. Prijateljevanja ni. Vsaj ne, na nas, juznjaski nacin.

Imajo pa zato navado, da nas pogostijo mnogokrat. Najveckrat ob godovih. Rojstni dan ne steje. Ali pa ob vecjih drzavnih praznikih. To pa izgleda tako, da nam ob casu kave, tajnice pripravijo , povecini, kolacke. Kateri so pa zelo Finski. To pa pomeni zelo suhi. Po vecini samo sladko testo. In potem sedemo za veliko mizo, v vogalu biroja, in smo povecini vsi tiho. In prezvecujemo. Tiho smo tudi ko ni sefov. Zlasti v tej situaciji. Finci so zelo sramezljivi.

Delovni dan se zacne med 6h in 9h. Treba je biti prisoten 8 polnih ur. S tem da imamo ob 9h kavico. Med 11h in 13h, je pol ure za kosilo. V sosednjem avtoservisu imajo menzo. V kateri pa se nisem bil, ker so jo nekateri ze v zacetku skritizirali. Ob 14h je pa popoldanska kava. Sam prihajam, ce ne delam popoldne, med 8h in 9h. In ostajam do 17h. Pac kakor zahteva situacija. Pred depresijo smo se kar klepetali. Pa bolj po grupicah. V glavnem z najblizjimi sodelavci. Pac s tistimi, s katerimi sodelujes. Tako da je nekaj ljudi odslo, ali pa celo, prislo in odslo, pa nismo spregovorili vec, kot dober dan (hivä päivää).

Nasploh imajo ljudje bolj v cislih ljudi, ki ne govorijo. Tukaj je to kvaliteta. Pa ne samo za sefe, katerim to gotovo bolj prav pride. In so zato prve odpustili zamorce. Kateri so bili zares tanajboljsi. Polek enega Nemca, ki je pa sam odsel, so bili edini, ki so se rezali, in uganjali sale. Od tujcev je tu se en Svicar. Peter deluje v biroju ze 20 let, in je zelo tiho, a tanajboljsi od vseh vodij projektov. Je edini ki ti kaj razlozi, ce ga pobaras. Kar tukaj sploh ni obicaj. Ce kaj ne ves, imas manjso ceno. Ce gresis, te pa odpustijo. Nikoli nihce ne popravi tuje napake. In tudi ne opozori nanjo. In to je tudi glavni vzrok zakaj se toliko ljudi menja. Sumim pa tudi, da imajo vkalkulirano. Da lahko ostali ostanejo.

Tu sta se, Peter iz Skotske, ki je zelo tih, in z njim delajo kar se jim zljubi. In Monika iz Madzarske. Ta je za moje pojme, mal prtegnena. A ima sistem kako tanajbolj neumnemu sefu Jusiju, v rit lezeti, in je Jusi cisto navdusen, da se je rodil nekdo na svetu, ki mu pritrjuje.

Bil je tudi en Jusi, ki se igra hokej pri veteranih. V najboljsih letih je bil golman za finsko reprezentanco. In je znal reci Kranska gora, Jesenice, in slivovica. Delal je 20 let, pa je prejsnji teden odsel.

Tukaj je se en Juha. Mali nezadovoljni Finec. Eden redkih, ki premisljuje tudi z svojo glavo. Ce ze s kom klepetam potem z njim, pa ceprav ima zelo cudne ideje o arhitekturi. Pa tudi ta ima samo se dva meseca. A o njem bo posebno pismo.

Hise delamo, tanajgrse, kar si jih sploh lahko mislis. To so povecini, poslovne zgradbe, hoteli, tovarne,.. To pa zato, ker se najhitreje pride do prostornine, katera se tukaj steje. Vse je prefabricirano. In sumum, da ni samo povezano z projektanti iz hise. V racunalniku, imamo okna, vrata, betonske elemente,..., vse samo od ene firme. Ko kliknes vrata, je tam tudi ime proizvajalca. Polek tega, pa mora biti vse kar je pod Jusitovim strokovnim vodstvom, stekleno. Ta najmanjsi drekec. In se mi vidi ,da tudi tako procenite vlecejo.

Ko sem priplul, so mi dali resevat idejno fasade, od poslovne zgradbe na letaliscu. Potem center od Finairra. In en od

lokalnih centrov v Espu. Same stolpnice. In so bili v zacetku cisto zadovoljni. Meni se je pa tudi fino zdelo. Pa sem videl, zelo kmalu, da so v prefabrikaciji zelo dobri. 100x boljsi kot v nasi dolini. A vseh 100 varijant, uporabis v enem mesecu. Potem se pa ne da nic vec. In so se zaceli problemi. Sam sem pac deloval, kakor da je vse mogoce. Samo da bo fajn hisa. Seveda z veliko rezervo. Tako kot sem si zamisljal da je sefom vsec. Pa so bili vse bolj nezadovoljni. Na koncu me je pa Jusi odstavil, ces da nismo v Italiji. Takrat sem bil se hud. Kaj si govedo misli. Pa se kompliment mi je dal.

Potem mi je pa veliki sef kupil masino. In od tistih dob, mi ne dajo nic takega, kar bi lahko bilo dobro. Delo je se vedno, dokaj kreativno, a je samo lokalno. Ko Jusi napravi koncept, in zacnemo udejanjati, in prilagajati in resevati, kar se se resiti da, potem nastopim. Imam pa to sreco, da ne znam Finsko, in mi ni treba izvajalskih nacrtov delati. Tako da narisem idejno, zrisejo in dokoncajo, pa drugi. Kar je sicer zopet bedarija, ker velilo kuharjev pac ne napravi dobre zupe, in na koncu komaj spoznas, da si imel prste zraven. A tudi to jim je sistem. Da se ja ne bi kdo prevzel in imel občutek da je dober.

Je pa zelo zanimivo, da se premnoga skica tudi izvede. Problemov z izvajalci takorekoc ni. Cisto vse naredijo. In sem enkrat en vhod v eno banko naskiciral, in nisem bil cisto preprican, da je mogoce, sem mislil se malo z vodjo projekta predebatirati. Ta pa ni imel casa, in so kar postavili. Pa se zelo je podobno zamisli. In to se dogaja stalno. Tako da veliko nacrtov za nazaj narisemo. Ker mora pac ustrezati dokumentacija.

Zadnje leto delam na projektu ze omenjene banke. To je projekt, katrega so delali zadnjih 6 let. Za projektiranje, imajo Finci vedno dovolj casa. Topogledno so si cisto dobro zrihtali. Redko kdaj se mudi. Pa se to vedno, ker je nekdo nekaj zamocil. Tudi hisa je velika. Je v resnici 8 his. Vse so med 8 do 10 nadstropij, in z tremi kletemi. Od tega so stiri nove in stiri obstojece. So kupili pol kareja. In sedaj ga pospravljamo. Bi moralo biti ze pred lanskim gotovo. Pa se je malo zavleklo. In se pocasi izteka. To je tudi eden od razlogov zakaj so me dali na spisec. A je se vedno tu in tam kaj za postoriti, in jim sedaj manjka ljudi. Videl sem pa tudi, da bo gradnja trajala se vse do konca tega leta, in imam se možnosti, da me obdrzijo. Pred vrati sta tudi dva nova velika projekta. Za Finair in za Helsinki sonomat. A oba investorja cakata, da bi cene se malo padle, in se lahko zavlece do jeseni. Do takrat me pa gotovo ne bodo placevali, ce ne bo dela za vse.

MOJ PRIJATELJ JUHA.

Juha je en nezadovoljni Finec. Kar je med Finci redko. Vsaj kazejo ne. Zame zelo tipicen. Ceprav je tudi mogoce, da imam o Fincih stereotipno predstavo. Kakor koli ze, zame je zares tipicni predstavnik, svoje vrste.

Zupca je meter in pol, in se malo, velik, in odkar ima avto, precej pretezek, za svojo postavo. Vendar se v mejah normale. Kar je zelo Finsko. Ko se malo postarajo, ni vec primerno, prevec gibati. Razen seveda, modnih sportov. Kot je trenutno skvos. Ki pa sploh ni mnozicen. Zraven pa se zelo drag. Po vecini so pri tleh, ceprav se najde od casa do casa, kaksen pretegnjeni mladenic. Zupca, je normalno blond, in si pusca brke. Kateri so pa, na levo tri, in na desno tri. Finci pac niso kosmati.

Je eden tistih, kateri ne govorijo, ce ni treba. In sploh misli, da govoriti ni lepo. A to ima priuceno, ker se je ze parkrat zgodilo, da je nakladal kot stara branjevka. A vedno v posebnih okoliscinah, in malo pod paro. Kar tudi sam prizna, da pije, da mu ne bi bilo nerodno nakladati. No prav razigranega se nisem dozivel. To z Finci ni lahko.

Mi je pa Zupca povedal en vic, kateri se obema zdi zelo Finski. Gre pa takole. Kaj si misli Amerikanec ko vidi slona? Koliko mesa za hamburgerje. Anglez premisljuje o ceni oklov. Finec pa premisljuje, kaj si slon o njem misli.

Usoda je hotela, da sva v prvih dneh, ko sem priplul, delala z mizo ob mizi. In zaradi tega sva se tudi spoznala. Bi se cisto lahko dogodilo, da bi bil eden tistih, ki pridejo in odidejo, pa sploh ne ves, da so par mesecev delali tukaj.

Tako sem ga pa napadal o vsem. Od tega kako se uporablja telefon, ali kje je stranisce, do vsakodnevnih informacij o delu in zivljenju. Najbrz me v zacetku ni zelo maral. Sam pa tudi se nisem vedel za Finske obrazce obnasanja.

Takrat sem se mislil, da sem dasa. Ker so mi dajali taka dela, da je izgledalo nekaj. No tudi o tem sva govorila. Predvsem je pa Zupca, ze bil cez mejo. Kar za Finca pomeni vsaj to, da so po svetu tudi ljudje, ki vsaj drugace razmisljajo, ce ze ne delajo tudi drugacnih zakljuckov. No Zupca o zakljuckih se malo postrani gleda. Se da pa vsaj pogovarjati, kajti z tistimi, ki se niso imeli enakovrednih stikov z tujci, je to nemogoce. Razen ce ne kimas in se v vsem strinjas. S tem, da svoje teme tudi ne smes odpreti v pogovoru, ker tudi to je nevljudno. Z domacinom, pa nikoli ne smes reci, da kaj ni tako, ali celo da ni res. To je pa zalitev. Zaredi katere imam velikokrat probleme. Ker so problemi tudi v cisto vsakdanjem zivljenju. Dalec od teorije in umetnosti. Ce se kdo moti, mu to ne smes niti nakazati.

Tako sva z Zupco zacela raspredati, najprej o Amerikancih. Ker so mu vsec in je po diplomu bil v New Yorku in Rimu. Za Rim je rekel, da je dolgocasen, ker so same stare hise. Manhattan je pa super.

Takrat sem kar na rt padu. A sem se odprl sele cez cas, in to mi je bil kredit. Ce bi mu ze kar ta prvic rekel, da

Amerikanci pojma nimajo, in da je stari Rim edino dober, bi bil uzaljen, in gotovo ne bi vec govoril.

Tako je pa dan danasnji, edini Finec s katerim sem imel pogovor o arhitekturni teoriji, in to kljub temu, da sva kot dan in noc. Nasplosno jih ni, vsaj za sedaj, ki bi bili pripravljene razpravljati. Razpravljati o arhitekturi, ali celo o uplivu zvezd na zgodovino in sedanost, takih pa ni.

Zupca je doma iz Lahtija. In sva z Ailo ze 3x bila pri njem na obisku. Prav zaprav ni cisto Lahti. Kraj se imenuje Holola. In je v resnici satelitsko spalno naselje, globoko v gozdu. S to nesreco, da so gozd zelo razredcili, in ni tako kot v Espu. Tudi tu so hise zelo na redko. Tudi naselje ni veliko, tako da se vse eno vidi hosta vse povesod, pa vendar so ga malo kiksnilo.

Samo naselje ima vzorec zelo skrivencen, ker se prilagaja terenu, hise so pa od zunaj in znotraj na las podobne prvi fazi v Murgljah. Ko so bile se papirnate.

Z dvema bistvenima razlikama. Vrt je 10x vecji. In v hisi je savna. In to zadosti velika, za 4 clansko druzino. Ker v mestu, imajo zasebne tako majhne, kot pri nas stranisce. In se potem zapres v prostor 1,20x 1m, ter se skuhas na 70oC.

Sem jo bil prisiljen preizkusiti. Ker vsak finec misli, da je biti v savni tanajboljse v zivljenju. In je to tudi največ kar ti lahko ponudi. Vse drugo so formalnosti, obvezne da obisk, spodobno mine. Pa kljub formalnostim, mi je bil otali del obiska, bolj pri srcu. Hoditi ves skuhan, ven na sneg, in se vracati, v vrel lonec, me je se vedno stah. Ceprav vse manj. In najbrz po stotem obisku, bi se celo lahko privadil.

Zupca je porocen z Kirsi. Gledano od zunaj sta cisto fini par. Ona je malo vecja, in dosti bolj zivahna. Je delala na postni banki, na katero je zelo ponosna. In sedaj zopet studira ekonomijo, da bi lahko bila sefica na isti postji v Hololi v sredi gozda. Oba sta prepričana, da ziveti v mestu ni lustno in je celo skodljivo in nevarno. Zraven jima pa nekaj manjka. Oba pogresata starih odnosov in nacina zivljenja. Pa se, v Hololi se nic ne zgodi.

Tukaj si studij placujes sam. Stipendije imajo samo tujci, in to samo zaradi izmenjave studentov. Zato pa vsi jemljejo kredite. In so zapufani. Imata kredit na hiso, avto, in studij. Sedaj bo pa se Juha ob sluzbo. In bo moral odpreti lasten biro.

Tako mu sugeriram jaz, ker me potem lahko zaposli. A to tukaj ni tako enostavno. Odpreti biro, je sicer hudo lahko, in to lahko stori vsak, tudi ce ni arhitekt. A placevati davke. Ti so pa tu zelo visoki. Tudi ce nic ne zasluzis, moras placati davek na firmo. In to sploh ne simbolico.

Juha in Kirsi sta se vzela se zelo mlada. Juha je bil lokalni zogobrc in tekac na dolge proge. Kirsi je pa pela v vaskem cerkvenem zboru. Vzela sta se v izredno lepi srednjeveski cerkvi, katera stoji na sredi polja. Zvonik ji je prizidal Engel. Stenske slikarije so pa srednjeveske. In to izredno zanimive. Zelo otrocje. Cisto nic podobne, slikarijam pri nas. A opisati je nemogoce. Se bo videlo na dijasu, se bolje je pa videti v zivo. Sploh niso lokalna posebnost, ampak so precej razsirjene po juzni Finski. Severneje se nisem bil. Mogoce tudi tam. Cerkev ima

krstilnico se iz casov pred protestantizmom, in nekaj gotskih detailov.

Pridelala sta Hene in Heni. Obe imeni sta iz pratike, in obe deklici sta se rodili na isti dan. Se sreca da sta na ta dan dve imeni. Ce mislita pridelati se tretjega, in tudi tega na isti dan, pa ne vem kako bodo resili problem.

Velika, za nobeno ne vem kako ji je ime, hodi v drugi razred osnovne sole, in kaze jezik in ji je zelo nerodno, v vseh situacijah. Rise pa z zelo intenzivnimi barvami, in se starsa sprasujeta od kod ji to, ker ni cisto nic Finsko.

Manjsa, je pa en srcek. Izgleda, da , ko so Finci ,se zadosti majhni, jim ni prav veliko do sramezljivosti, kar vidim tudi ob soli, mimo katere hodim na delo, in so tanajmanjsi najglasnejši. In ga tamala serje, kot tavelika. In je center druzine, in tudi obiskov, pa sploh ne, da bi terorizirala, kot razvajan otrok. Vendar so reakcije tako nenavadne, posebej za Fince, da sta starsa in celo sestra, stalno rdeci.

Juha naju je odpeljal v Tampere. Tam se menda dogaja kultura v Finski. In menda imajo edini odnos do arhitekture. In tudi edini zivijo z mestom. Tako da ni izumrlo, kot Helsinki in ostala naselja.

No meni se ni zdel kaj posebej bolj zivahen. Tudi arhitekturno ni nic boljse, kot v Helsinkitu. Imajo pa nekaj klasicnih modernizmov, takih iz arhitekturnih udzbenikov, narejenih po zaslugi Pietile. Kateri se mi pa nic ne dopade. Cez Alta ga ni, in njega v Tampereju ni. Mi je prav zal. A Pietyla je zame dalec cez mejo okusnega. Ceprav verjamem da je za zgodovino pomemben in tudi zame zanimiv.

Bodo pa zato podrli center mesta. Mesto je nastalo ob reki ki povezuje dve ogromni jezeri. Preliv med jezeroma, ker reka je zelo kratka. In tu so postavili industrijo. Na vodno energijo. Te fabrike se stojijo, ceprav vodne sile ne uporabljajo vec.

Hise so bile napravljene v klasicizmu, v opeki, z zelo bogatimi detaili. Fabrika je zacela tudi formirati mesto. Katero je potem tudi raslo na teh nastavkih. To je morfolosko edini center, ker danasnji je zelo razprseno gradnja. In ta stari, edini center, z edino lepo arhitekturo, na katero bi bil ponosen vsak srednje Evropejec. To bodo podrli, ker je sla firma v stecaj, in bo nova firma postavila stolpnice, najbrz v plehu, ki je sedaj tako moderen. So skomponirali povsem plehnat blok , stolpnico v Tampereju. In je prazen, ker so stanovanja predraga.

A sem nakladal, o Juhi. Juha je rekel, da nima nobenega prijatelja. Pa se mi vidi, da ga ni imel. Sedaj ga ima. In nam je vsem lustno.

Zacel sem s tem, da je Zupca en nezadovoljen Finec. In je res eden redkih, kateremu premnoge reci, v njegovi dezeli ne stimajo. Gotovo tudi ostalim, a tega, predvsem do tujcev ne pokazujejo. Sicer tudi zupca ne mara, ce vidim tudi sam kaj narobe. In vedno poizkusa zagovarjati, ce se le da. Zato pa sam od sebe, dostikrat pokritizira. Kar mi je v veliko pomoc, ker drugace bi ze mislil, da sem dalec naj bolj tecna oseba na svetu. A kaj morem, ce pa stalno primerjam, obe dezeli.

Zupca je tudi tipicno, prevec resen. Dokaj zagrenjen in nezaupliv. Obrazci obnasanja mu ne pustijo povedati, kar ima na dusi, tudi kadar je najbolj jezen. In zato je stalno slabe volje. Kakor vsi Finci. V vecini. Ker poznam enega, ki je pa zelo netipicni finec. A o Heikiju v naslednjem pisanju.

Zupco imam zelo rad.

MOJ PRIJATELJ HEIKI

Hejki je zelo netipicni predstavnik svoje vrste. Je gospod okoli petdesetih. Sivolas. Za kar pravi da je bil od vedno blond. Pa naj mu bo. In taka so tudi vsa njegova stalisca. Vse obrne sebi v prid. In za to je res mojster. Maestro retorike. Ceprav sploh ne uporablja kaksnih posebno globokih struktur. In je topogledno iskrivo bister. Kar je zelo redko na Finskem.

Enkrat je Hanzi rekel, a o njem drugic, da naj, s Ailo prideva v eno Nemsko gostilno. Da se tam dobimo z najbolj znanim in najbolj popularnim Finskim jazz glazbenikom. Ker je Hanzi dokaj kici, sem si mislil da bom spoznal kaksnega lokalnega harmonikarja igrajocega pri veselih gojzarckih.

Pa ni imel casa. Prisla je samo njegova punca Anabela, sicer po rodu iz Dominikanske republike, stanujoca pa v New Yorku. Ona je isto velika kot Juha. Torej meter in pol. Z dvakrat prepeceno poltjo, in ogromnim nosom. Sicer pa cvet karibske lepote. V 6 mesecih se je naucila govoriti Finsko. Sama pravi da nic ne zna, a je zgovorna in naklada z ostalimi Finci brez predaha. Sicer pa govori se Holandsko, Francosko, Nemsko in seveda Spansko.

Studirala je ekonomijo in jezike. Zaradi katerih se je tudi podala v Evropo. In nekje staknila Heikija. Ta jo je preprical da je Finska fajn, in sedaj sta cez zimo v New Yorku, ostalo pa na Pihlajasariju. Ki bo pa se omenjen.

Oba pijeta samo vodo, ceprav je tukajsnja zelo slaba, sovrazita avtomobile in javni prevoz, in zato sponata tudi v najslabsem vremenu samo z bicikli. Kar je po mojem v centru, skodljivo in celo nevarno. Oba ljubita kino, in gledata cisto vsa jajca, ki se proizvedejo. Poleg vsega pa se komentirata ta jajca. Razumem kadar se razgovorimo ob filmu, ki je vsaj malo zanimiv, a onadva sta sposobna celo noc nakladat o najbolj kreteskem filmu, katerega si lahko predstavljas. Oba imata slonji sponin. In ker je Heiki oceanec, mu spomin za kamerмене, scenariste in vcasih celo kostume, seze dalec v cas ko nas se ni bilo.

Seveda pa najbolj sledi muziki. Celu temo ti zazvizga iz kaksnega filma, ko so bili se nemi in so igrali klavir v zivo. Takrat je tudi on zacel obcudovati muziko. In njegova glasbena kariera se zacenja, ko je nepolnoleten igral klavir v baru. In rad pripoveduje zacinjene zgodbice iz tistih casov.

Sicer so pa stirje bratje. Vsi vec ali manj muzikantje. Od tega samo dva profesionalca. Brat Pekka. Igra bas. In je za moje pojme za 100x boljsi muzik kot Hejki. A je ekstremno sramezljiv. Nikoli ne pokaze obcutja na obrazu. V muziki je cisto drugace. Slisal sem ga samo enkrat in je bil dalec nad ostalimi in zares enkraten.

Je solist, in nastopa samo z bratovim ansamblom. Sicer pa pise glazbo. Ostali glazbeniki so vsi zelo natancni instrumentalisti. A ce Finec igra konge je vse eno razlika, kot ce to isto, manj perfektno, zaspila en iz karibov.

Heikitova muzika je prijetna. To je se največ kar lahko recem. Sva tudi ze nekajkrat nacela moje stalisce, a se z umetniki, kriticno o njihovem delu, pac ne da razglabljati. Sem

mu povedal kar mislim, on pa meni in sva ostala vsak na svojem otoku.

Zame je njegova muzika mrtva. Sicer zelo variantna, in tehnicno najbrz dobra. A sam predvsem dzez smatram za muziko s ceste, kjer so ideje dosti bolj pomembne od forme. Interpretacija mora pa po moje biti doziveta. In iz tega stalisca neponovljiva.

On pise zelo mehak rock jazz. Iz casov Zavinula, Korie in Herbija Hankuka. Kateri so mu vsi osebni prijatelji. In ga tudi obiscejo. In pride Korija naslednji mesec v mesto. In ce bo tako kot z ostalimi prijatelji, kateri pa do sedaj niso bili posebej znani, bom prezivel vecer z Cikom Korijo. Bom pisal ce bo.

Pred cirka desetimi leti so posneli zelo zanimivo plosco. Z eno Majo. Ta ima zelo lep glas in poje super. Je pa kot vsi Fici pretirano sramezljiva. In je v studiju med domacimi bila super. Na turneji je pa cisto odpovedala. In ne mara vec nastopati, ker se publika vede nepravico.

Ta album je zame edini dober. Kar pa sedaj pise, je pa za denar. Izredno je produktiven. Dela stalno. Tudi ko se s teboj pogovarja, nikoli ne ves ce je tu ali tam.

In ga tudi izvajajo in prodajajo. Sicer so naklade dalec od uspesnic, a na tako skromnem trziscu, kot je Finska, ima zares glavno besedo. In je v premnogih trgovinah na vidnem mestu kaksen album z njegovo muziko. Tudi Finci so ponosni nanj. Pa se muzika je sprejemljiva. Malo ji manjka da ne bi postala plesna. A ze postajam zloben.

Z njima, kadar sta v mestu, sva stalno v druzbi. Prav zaprav bi moralo prvo pisanje biti o njih. Ker sta sestavni del zivljenja. In brez njiju ne bi vedel za 3/4 dogajanj v mestu in dezeli.

Njegova generacija je trenutno na vseh pomembnejših položajih. In ni je stvari katere ne bi Hejki obsirno prezvecil. Od politike, do vsakdanjih tracev. Zelo je komunikativen. In ne napadelen. In ga imajo tudi Finci, vsaj v vecini, v cislih. In zato pozna tudi premnogega Finca, ki kaj pomeni v mestu, katerega pa niti slucajno ne bi mogla spoznati. Zaradi ze omenjene sramezljivosti. In so nekateri zares zanimivi.

Zaljubljena sta v Pihlajasari. To je otok, 5min z colnom, oddaljen. Coln pa pluje vsakih 15min. In konca ob 11h zvecer, ker takrat tudi ponavadi sonce zaide. Ce mu Hejki ne naroci drugace. In je bila ena festa na Pihlajasaritu in so nas pobrali ob 2h zjutraj.

Pihla je drevo. Pa takega pri nas se nisem videl. Ker iz tega tudi obirajo sadeze. Podobne robidam. In je sok in marmelada zares super. Fincem se pa zdi dolgocasen, ker ze 1000 let isto jedo in sedaj prodajajo Fruktalove tropik spocelne. A jih prodaja ista firma kot Fruktalove sokove. Firma je pa doma iz San Franciska. In se samo po imenu Frukta da slutiti, da je iz nase doline. In tudi oblikovanje je domace. Sicer bi se posumil da je ena firma z istim imenom. Ker jih je kar nekaj.

Pihlajasari je v upravi mesta. In je v resnici mestni park. S to razliko, da tam ni pijancev, ker stane prevoz eno pivo, in ga pijancki ze na obali zapijejo. Tam je tudi restavracija. In vecina odsedi kar tam. Je ena domaca, ne zelo Finska. To pa zato,

ker strežejo natakariče. Kar je v Finski zelo svojsko. 99% gostilen so preuredili v samopostrežbe. In je ponavadi zaposlen eden, ali pa dva. In je najbrz racionalno, a čisto nič domače in prijazno. In se Finci niti ne pritožujejo veliko. In prenekateri ne more razumeti zakaj mi to manjka.

Heiki pravi, da so tudi finci imeli, pred dominacijo monopolov, normalne gostilne. A so jih vse pokupile banke, in so sedaj v najemu velikih firm. Ki pa gledajo samo na profit. In pravi Heiki, da mladi sploh ne vejo, da je lahko tudi drugače lustno.

In zato v glavnem smo zaljubljeni v Pihlajasari. Seveda tudi zaradi narave. Gledano z otoka proti jugu, ne vidiš drugega kot množico skustranih otokov in morje. Tudi sonce sije, na srečo, iz te strani, in je zares super. Posebno ce ne piha veter.

Anabela zelo rada plava v 5 oC. Kar je čisto noro. Posebej ker pozna morje na Karibih in Floridi. In je menda stalno med 28 in 32 oC. Pa jo je tudi to navadil Heiki. Navadil jo je pa tudi loviti ribe. In ji kar gre. Za popolnega začelnika je več kot dobra, ce ne nalovi vseh rib Heiki. Ko sta jih pokazala so bile velike in veliko jih je bilo. Menda pozna skrivna mesta, v se bolj skrivnih jezerih. In ob skrivnostnem času, malo da ne, same skacejo v coln. A te so ze ribiske. Heikijev rod je iz "Lake area", in ni da mu ne bi verjel.

Ce bi bili vsi Finci kot Heiki, bi bila to več kot zanimiva dežela. Zelo otrocja, polna energije, domača in topla. A on je, kot ze receno, vaski original ali posebnez, kakor je rekla trsica, ko je razlagala Kerjavelna. Takih sicer ne klati, a zabavamo se pa vse eno.

Zelo, zelo ga imam rad.

MOJ PRIJATELJ HANZI:

Hanzi, kot ze ime govori, je Nemec. Po rodu je iz Elze. Pokrajine na Francosko Nemski meji. Vendar na Francoski strani. Imajo super vino. Govorim iz iskusenj.

Sicer se nismo nikoli pogovarjali, zakaj so razseljeni, vendar se mi vidi, da nekaj ni stimalo. In samo mater zivi, se v vasi, v Elzi. Vsi sorodniki in bratje pa zivijo sirom po svetu.

Hanzi je tipicno nemsko zagrenjen Finec. Po vojni jih je ostalo v Finski precej. In imajo osnovne sole, in gimnazijo cisto Nemsko. Sicer jih ni toliko kot Rusov, kateri so se priselili se za casa Petra, vendar dovolj za trdno skupnost.

Zelo, zelo je pod vplivom zgodovine. In stalno naklada o svetovni in lokalni zgodovini. In se mi vidi, da predvsem zato, ker se cuti krivega. To je rekel Heiki. Kakor koli ze, Hanzi je eden tistih, s katerimi se ne da pogovarjati, ker stalno operira z dokumenti.

Stanovanje ima majhno, kot vsi Finci. Je pa v resnici se pol manjse, ker je prva polovica zapolnjena, predvsem z zgodovinkimi knjigami. Sicer ga zanima vse. A zgodovina dalec naj bolj. In ce zacnes kaksno temo, stalno vlaci knjige z polic in ti kaze, da tuki pa cisto drugace pise.

Na sreco ga je zivljenje naucilo, da v razlicnih knjigah pisejo razlicne stvari, o istem. In tega se zaveda. Je pa tudi res, da je iz Nemske kulture, in so osnovne knjige, katere premleva, napisane iz njihovega stalisca. In zato imava v osnovi drugacen pogled.

In se je to pokazalo ob Suvereniji. Pariral sem kolikor sem mogel. A moje znanje je zelo, zelo pomanjkljivo. In kaksnih vidnejjih rezultatov pac ni bilo. Pa se mi vidi da jih tudi ne bi moglo biti. Ker Hanzi si pac ne da dopovedovati od vsakega mandelca.

Je pa Hanzi prad kratkim rekel, ko smo razpravljali o juznjaski hrani, da so Saksonci in Bavarci Slovani. No pa rec kej. Je cisto resno mislil. Ga moram bolj napasti o tej temi. Namrec tudi Nemci so skupek najrazlicnejjih plemen, in so sele v novejsi zgodovini postali en narod.

Hanzi je ze omenjeni Nemec, kateri je sam zapustil biro. Je bil poleg zamorcov edini, ki je sale uganjal. In je Juha enkrat sam od sebe rekel, da je tecen. Kar pomeni pri Fincih, da so hudo jezni. In ga zares v vecini noben od Fincev ni maral. Pa se ni nic sekiral. Je kar po svoje fural. Ima to slabo navado, da provocira. Ko te oceni s katere strani si sibak, ali pa ce ti gre celo v nos, potem si mrzel. Zraven je pa tako brihten in prebrisan, da mu niti ne mores ugovarjati. In ce si grd, ti bo to tudi povedal. Pa sploh ni zloben. Kvecjemu bi rad povedal, da je lepota relativna. Sicer je slab primer. A je ilustrativno. In pri Fincih katastrofalno. Hanzi pravi, da jim tako dopoveduje, kako so zafrustrirani.

Zraven je pa tipicen Finec. In mnogokrat, kadar je potrebno braniti Finsko, bolj Finski od Fincev. In je na prenekatero mojo pripombo o Finskem dizajnu, nametal dva vagona kontra argumentov.

Z njim se res ne da pogovarjati. Je Uli rekla, ko sta se spoznala, na tecaju Ruscine, v tedaj se Leningradu, da je imel s seboj likalnik. In ga je samo njej posodil. In sta se porocila. A o Urlike, malo pozneje. Ali pa tudi ne. Mogoce kar takoj.

Uli je iz Koroske. Govori tisti smesni rrrrr. Tudi v anglescini. Sedaj ko zivi tukaj, uci Fince nemscine. In je zelo zaposlena, ker premnogi Finec hoce v Evropo, ceprav se vedno to malo kdo prizna. Placajo jo pa mizerno. A nima druge možnosti. In zato leta po cele dneve po firmah in jih uci. Tukaj je namrec moderno, da firma najame ucitelja, in ta prihaja v firmo, od katerih je pa premnoga, dalec iz centra, po divjih hostah okoli mesta. Avta tudi onadva nimata, in je zlasti pozimi pri -20 veselo.

Ce bi spoznal Ulrike v njeni rojstni vasi, Svetem Pavlu, bi si ne bi bila zelo vsec. Se mi zdi. Tukaj sva pa soseda. Zemljaka. In nama je zelo vsec, ker imava, predvsem v hrani, podobne okuse. Kar pomeni kontra Finske. S to sreco da je Uli mojster v kuhinji, kar predvsem meni dokaj prav pride.

Tudi njeno mater sem ze omenil. To je tista ostirka, ki se uci Slovensko, da bi bolje prodajala. In mi je poslala za bozica cestitko v slovenscini. In je bilo hecno. Ata je pa Hajmatdinst. Je eden tistih, kateri so po vojni bezali pred razlascevanjem. In sedaj paradira po St.Pavlu ob obletnici plebiscita, v lovski uniformi. Po ateju imajo cisto slovanski priimek. In premnogo zlahte v Gornji Radgoni, kjer, kljub vsemu, kupuje bencin. Kadar je seveda cenejsi.

Pa noce Uli nic govoriti o atejevem staliscu. Velikokrat jo provociram, ker bi rad iz prve roke izvedel, kaj jim ne disi. Ker to pac ne vem. Pa pravi, da je atej star in da ona ze nima nic s tem. Tako da se je razhudila, samo ,ko je na Tolarju kamen iz njene okolice.

Tudi Hanzi noce nic komentirati. Mi je sicer pokazal dijase, z korakajocim atejem, in z proslavo pred nekim spomenikom. Pa sam ne poznam simbolov z tiste strani. Zame so bili samo jagri, z avstriskimi zastavami. Tako da sploh nisem razumel provokacije. Ko sem pa cez nekaj casa pobaral, kaj se igrajo. So me pa gledali. Pa ras ne vem zakaj. Da bi mi pa kdo razlozil, to pa ne. Tako da se dan danasnji ne vem.

Pri njiju sem tudi dozivel, svoj prvi, uradni bozic. Tak z jelko, in darili. Uli je pa navijala kaseto z zvonovi, za katero sta se potem z Hanzijem prepirala, ali so iz St.Paula, ali pa iz Dunaja. Hanzi je bil srecen, da mu ni bilo treba preziveti bozica z Uline zlahto, in nesrecen, ker tudi doma ni imel miru, pred, kakor on to imenuje, Nemsko sentimentalnostjo. No meni je bilo vec kot zanimivo. Posebej se z gastronskega stalisca. Pri njih je dobra papica in pupuca. Kar je v tej dezeli zelo nenavadno. Ubogi Hanzi sicer ne sme vina, ker stalno zoblje tablete. Vendar se vcasih spozabi, in zaradi ljubega zdravja, srkne silce domacega. Kateri je pa tudi ze bil omenjen. To je tisti, od ateja, iz domacega vrta, poslan v paketih z kavo. In je zares super. Je tudi res, da sem topogledne kriterije drasticno znizal. Ker situacija tukaj je taka, da pijejo samo vodo, in mi zato vsak najmanjsi migljaj, v tej smeri, zelo prav pride.

Z njima se vidiva obcasno. To pa zato, ker je predvsem Hanzi zelo Finski. Kar pomeni, da se je treba teden dni v naprej dogovoriti, kedaj in kje. Se naj raje pa imajo tudi zakaj. In sem kar na rt padu, ko sem prvic imel tak neobvezen zmenek. Je bilo točno za en mesec in pol, v naprej dogovorjeno. A o tem bi moral pisati v poglavju o Fincih, ali pa o posebnostih. Pa sem pozabil. Ker sem se ze toliko navadil.

Skupaj smo preziveli tudi novoletno noc. In to v najinem brlogu. Sem jim spekel kruh, sem ga mislil pri sprejemu z soljo ponuditi, pa sem, normalno, zamudil. Pa se kruh je bil bolj na cegu. Ce si ga jedel, se je v trebuhu slisalo, bojng.

Pa nismo bili sami. So bili se trije originali. A o Veri, Mini in Antiju, drugic.

MOJ PRIJATELJ ANTI:

Anti je že večkrat doslej omenjena persona. Je sosed in arhitekt. Je drugačen arhitekt, kot smo navajeni. Rakenus arhitekt.

Tukaj imajo dve vrsti sole za arhitekturo. Take kot je nasa, včasih boljše, večkrat ne. In solo za arhitekto - konstruktorje. Nimajo diplome. Naredijo samo zaključne izpite. Traja 4 leta, kot prva. Samo da ni umetniska. Pa to ni gradbena, ker tudi tako imajo. To so arhitekti, ki niso umetniki. In ki imajo slabo mnenje o umetnikih.

V biroju imamo v večini rakenus arhitekto. Samo sefi so umetniki, pa se ti ne vsi. In topogledno tudi niso zainteresirani za arhitekturne diskusije. In z mirno vestjo risejo napihnjene, grde stolpnice, ob jezerih. Jih čisto nič ne briga. Nekateri, se sicer zanimajo za modo, stekajo pa čisto nič.

No Anti se spreminja. Po soli je sel za dve leti v Glasgow in so mu dali vetra. Od takrat sanja, da bi bil tapravi arhitekt. Vendar nima casa, ker ima to nesrečo, da bo podedoval, dokaj dobro vpeljan, srednje velik, biro. Jih je 15, kar pomeni tukaj velik biro. Ker razen nasega, z 50 zaposlenimi, kadar je vse uredi, jih ni, z več kot 20 zaposlenimi. Najraje so pa po dva ali pa 6. Potem najemajo ljudi od projekta do projekta. In vsi biroji so družinski. Ata in mama. Pa se zlahta.

Anti ima to nesrečo, da sta lastnika strica. Oba z velikimi družinami. In so tudi deleži razdeljeni po vseh tetah in babicah. Nobeden nima večine, in anti resno razmislija, da bi odprl svoj biro, da bi se sploh dalo kaj predrugaciti. Upam da ne bo predolgo razmisljal. Poznam namrec dva zelo dobra arhitekta, ki bi mu zelo dobro prav prisla, na polju umetnosti. Ker o detailih in zakonih ne vesta nič.

Čez pet let naj bi prevzel. Pa mu nič ne lezi. V biroju je polno necakinj, faliranih studentov, ki sedaj tusirajo, in se obnasajo tako kot bi bil biro njihov. Tako da jim se reci ne sme nič.

Antija sem omenil pri bancnih poslih. Na zunaj izgleda, gledano iz nase doline, precej bogat. Pa zopet, gledano od doli, nerazumljivo, nič nima. Zivi v zelo majhnem stanovanju, in si večjega tudi ne zeli. Kot vecina Fincev, katera nima denarja za razmetavanje. Pa mu nič posebej ne manjka. Razlike med placami sefov in normalnih, so precejsnje. In sta oba zaposlena in jim nič ne manjka.

Anti mora, zaradi dobrih zvez, delati tudi privatne male projekte. Za katere pa nima casa. Ali pa premalu zasluži. In to je sreča za naju. Sva eno podstreho narisala. V sosednji hisi. Z stirimi stanovanji. Izredno mala stanovanja z se manjsimi savnami. Finci so zares prtegnjeni na savnanje.

Trenutno imava v delu eno individualno siso. Ali podalsanje in rassirjanje le te. DANes je bil sef na obisku. In izgleda da je zadovoljen. Obljubil je pa se dve deli. Bomo videli. Za sedaj se dobro slisi. Če se bo pa izslo, se z rednim delom, potem pa ne bo hudo. A za sedaj se je. Vse to so samo upi.

Anti ima jadrnico. Tako 16m dolgo. V najemu, ker je v resnici od biroja, oboje vključno z stanovanjem in avtom, pa je v lasti banke. Pa se ne sekira. Sem mu pomagal spomladi, jo pripravljati za v vodo, in jeseni za na kopno. Tudi jadrati smo nekajkrat. A za ta del ima ogromno ponudnikov. Kamor se pa nisem posebej rinil. Čeprav naju je povabil. Jadrati smo po arhipelagu pred mestom. Cisto uredu. Prav zaprav zelo lepo. Dvakrat smo celo dirkali. In nismo bili tazadnji, ceprav sem mu bil prva pomoc. Je rekel da sem nadarjen. V soncnih dneh, je jadrati med tisocimi skustranih otokov zelo lepo. Mi pa nikakor ne gre v racun. V podzavesti imam vedno morje in vrocino. Tega pa tukaj ni. Mrzlo je ko pes. Voda je ledena. Vedno sem bil napravljen kot pozimi. In vedno sem imel ledene roke. Potem pa se poletno vreme. Z sicer redkimi nevihtami. In zelo kratkimi. A ko pada v avgustu, sicer samo 10 min sneg, in piha, mi ni bilo zelo vsec. Je pa lepo. Ni kaj.

Jadrnico ima parkirano na enem otoku, kateri je povezan z avtocesto, pa je se vedno 1 uro voznje z osebnim avtom. Privezi pred naso hiso so razprodani, pa se bolj je nevarno, da ti kaksen pijanec ne vlomi, ko hoce prespati. Tako da jo ima samo cez zimo pred hiso. Ker imamo med morjem in mestom park. In v ta park jih znosijo.

Kadar gre po barko, me vzame sabo, da mu avto nazaj pipeljem. Za voznika me uporabi tudi ce gremo kaj gledat, v okolico mesta. In je cisto hecno voziti. Sicer se hudo nelagodno pocutim. Namrec vsa krizisca imajo desno pravilo. Semaforji so samo na vpadnicah. In premnoga krizisca so, morfolosko narobe. Namrac ko peljes po bulevarju, tega imajo sicer samo enega, in se ti iz desne prikljuci, kaksna zelo ozka ulicica, ima prednost. In gledas samo na desno. In so cisto navajeni. Sploh ni zmesnjave. S tem da je veno kriv levi, ce bi prislo do nesrce. Razen ce je kdo pijan. Ne dovolijo nic promilov. Takoj si kriv. Tudi ce te povozi. Finci so rasisti. Pijance imajo zares na kratko. Se sreca da niso razsirili na kadilce.

Anti je porocen z Mino. Mina je lokalna lepotica. Cvet finske lepote. Tipicni predstavnik svoje vrste. Je stevardesa in zelo tiha. Vsaj na ven. Ena tistih Fincev, ki ne govorijo ce ni treba. S to razliko, da je spoznala nekaj sveta in se da z njo cisto vreau nakladati. Za razliko od Antija pije samo sok. In je sploh zelo vljudna in uglajena. Mi je obljubila da mi prinese finsko vodko, klhjub temu, da lahko na mesec samo eno flasco prinese iz duty freeja. Ker sem ji pojamral da je se nisem poizkusil, in je bila zelo presenecena. Bom pisal ce je dobra.

Pridelala sta Vero. Kje sta staknila to, nic finsko ime, ne vem. A tamala je zelo hecna. In se ji mnogokrat, kljub materinem zgrazanju, na veliko rezim. Po otrocih vidim, da Finci v bistvu niso napacni, Samo vzgoja jih tako neskoncno zafrustrira, da je velikokrat zelo tezko z njimi.

Kadar Mina leti, ali pa prezivlja proste dneve, med daljsimi poleti, na karibih, mora na tamalo, zvecer, ker cez dan jo babice rihtajo, skrbeti Anti. In velikokrat naju poklice, in potem sanjamo da bomo skupaj enkrat odprli biro, in bomo ta najbolj glavni.

Bi bilo cisto lustno z njim delati. Ni zelo zaprt in se ga da prepricati v kaj dobrega. Ce pa bo kaj iz tega, pa ne vem. Se

mi vidi, da bova prej pobrala kufre, preden se bo opogumil in presel iz sanjarjen v zivljenje.

VSAK DAN:

V principu, moje tukajsnje življenje, ni zelo razburljivo. Dokaj enolično. A sploh ne dolgočasno. Samo ce ga primerjam, z casom, ki sem ga doli uzival, je tukaj zelo urejeno in umirjeno. Vcasih tako, da mi gre za kar malo na jetra. Posebej ko sem slabe volje, pa ce me se zgrabi domotozje, pa ce je se slabo vreme, pa ce me se kaksen Finec razjezi. Sem bil ebkrat take volje, in sem si mislil, da Finca se na gobec ne mores usekati, ko so vsi tako mirni. In je vedno krivo moje nerazumevanje obrazcev obnasanja v tej skupnosti.

Gledano pa od tukaj dol, je pa to ena fina dezela. Sicer so vsi indolentni, in jih za vojno v jugi briga, kot za lanski sneg. Tocno tako, kot sem sam sprejemal, nesreco Kurdov, preden se je v Suvereniji zacelo sranje. Sicer so se mi smilili, a v naslednjem trenutku sem ze pozabil. Sedaj poznam enega Kurda. Alija. Ta ni bil do prejsnjega meseca, 8 let doma. Njegova familija je dozivela vse te eksoduse v zadnjem casu. Pol jih je umrlo. To je bil tudi razlog, da se je odprevil ilegalno dol, in nazaj. Je srecno prispel. Samo da je sedaj se bolj tih kot je bil. Pa ceprav pravi, da je bilo lustno in naporno.

Ko se je doli dogajala vojna. Sem imel ravno prve dni, da sem moral popoldne, in ponoci delati. Tako da sem skoraj vsak dan dnevnik gledal. V biroju imamo tudi ogromno televizijo. In nisem mogel verjeti kaj vidim. Je bilo cisto odstekano. Pa ceprev se je pod komentatorjevim glasom slisalo tudi slovenska beseda. Tiste dni sem bil cisto prec. Me je bilo ze tukaj strah, kaj bi bilo sele doli. Tudi nisem spremljal, tako v zivo, vse predpriprave, in topogledno, na vojno, psiholosko, sploh nisem bil pripravljen.

Potem pa se finci. Se mi je zdelo da jih cisto nic ne briga. Sicer so nekateri pokazali socutje, a sem imel občutek, da si mislijo, da je cisto uredu, da se malo poslihta, tako kaoticka dezela. Gledano skozi finske oci, prenekatera moja reakcija, ali komentar, izove zacudenje in vcasih tudi zgrazanje.

Kakor nisem mogel razumeti resnicnosti vojne, tako ne vem nic o strankarstvu. Sicer berem Sobotno Delo. Katero je prihajalo v zacetku v torek. Sedaj pa tudi. Samo da je vmes se 14 ali 30 dni. Pa je branje 14 dni starih novic, le nekaj drugega. Tako da mi ostanejo samo komentarji in PP. In iz tega lahko delam, ali pa tudi ne, zakljucke. Za zakulisje zvem, ce sploh zvem, in ki je najpomembnejse, cez mesec ali dva. Ce se kdo razpise v delu. Ker komentarjev iz bifeja, mi moji prijatelji pac ne pisejo. Ces da ni nic zanimivega, ali pa celo da ze vem. Od kje neki. Jasnovid se nisem. In v resnici ne stekam 99% stvari, ki se doli dogajajo.

Polek Dela, mi mati posilja tudi List in AB. Ter alpinisticne novice. In to so v resnici edine azurne novice. Katere so pa vse kompromisarske, z alpinisticnimi novicami v red. Ker tudi tam obstoji ozadje, katero je dalec najbolj pomembno.

Ko se je dogajala vojna, sem kadar je bilo mogoce, poslusal radio Zagreb. Ta se poleg Beograda, se najbolj pogosto slisi. Sicer so silovite motnje, A z slusalkami, se da razbrati vsebino. A je postal sama propaganda, odkar imajo tudi sami vroce. Ljubljana se slisi, se mi vidi, samo do Kranja, tam pa prevzame

radio Trzic. Zares, Ljubljana se slisi cirka enkrat na mesec, pa se to ne cela porocila. Jih vedno povezi Arabec.

Sem pa odkril pred meseci radio Keln. In tam imajo, po novem 20min Hrvaskega in 20min Srbskega, ter 2x po 5min ostalih jugo programov. In slovinci izkoristijo svojih pet minut, za intervju z potencialnim vlagateljem. Gospod Hubert bo mogoce vlagal. Pa Hubert ne rece ne meu ne beu. JÖ, jö, shöne. Tako da sem res na tekocem.

Televizije nimava. In je v resnici prav lustno. Si nisem mogel predstavljati zivljenja, brez tv. Sedaj je pa super. Jo nikoli vec ne bom imel. Je sicer res, da kadar sem pri kom na obisku, in ima odprto tv, potem buljim, kot tele v nova vrata. A doma je zares super.

Se nikolo nisem toliko bral. Sam imam sicer obdobja, predvsem v zimskem casu, ko sem obcasno, prebral 3 do 5 knjig. A sem bral povecini samo strokovno literaturo. Sedaj pa berem stalno, in prvic v zivljenju, uzivam zaradi branja. Tako da so mi sedaj mnogo bolj pri srcu debele knjige. Katere vcasih nisem marel, ker so me za predolgo okupirale.

In sedaj berem vse. Najprej sem prezulil Slovansko knjiznico. Katero imam 100m stran od hise. Z vsemi zbranimi deli. Vse zgodovine. Imajo pa tudi nekaj imigrantske literature. Predvsem Hrvaski oddelek. In je bilo cisto lustno. Ceprav so si v bistvu zelo podobne.

Na sreco me tudi mater, vsa hvala ji, zalaga z knjigami. In sedaj berem, vse kar sem v casu solanja prepisal. In uzivam.

V nasi ulici sta se dve knjiznici, omembe vredni. Prva je arhitekturna. V arhitekturnem muzeju. Imajo tudi plecnika, in novejse ABje, in nekaj starih stevilc Sinteze. Sicer pa eldorado arhitekturnih knjig. Nikoli ne vem katero bi odnesel. In jih vedno 5. Pa tudi zamudnina ni previsoka. Druga je pa splosna. Tudi tam je polno zanimivih knjig, ceprav je velika vecina finskih. A iamjo tudi angleske. In predvsem na te sem vrgel oko.

Pa sem pisal o vsak danu. Ta izgleda takole. Vstanem ob 7h. Po tezavnem prebujanju, jo mahnem delat. Prevoz mi v obe strani vzame uro in pol. Kar je precej, pa se vedno pol manj, kot Juhi, ki se vsak dan pripelje iz Lahtija. Do devetih se ogrevam. In bol malo govorim. So se me cisto navadili. Potem imamo kavo, in se zacnejo vsakodnevni problemi z sefi. Po kavi ob 14h, se jih mnogo ze v mislih pripravlja na ostali dan. Pozimi, ko je najkrajši dan, Gledamo soncni vzhod in zahod ob kavi.

In pridem domol, ce ni kaj vmes prislo, ob 17h. Potem je treba skuhati, in nakupovati, tako da sem nekje ob 20h prost. Kar pomeni, da mi ostane zelo malo casa za prostost. Posebno ce ga primerjam z doli. Kar poleti niti ni problem. Ker se zmraci ob 32h. In si lahko do 22h na soncu. Pozimi je pa bolj zavtova. Po kosilu, je ze nekaj ur noc, in sem zaspan.

Ce sem utrujen, in ce ni obiskov, potem greva cesto v kinoteko. Ta je prav posebna. Se vclanis, in ti posiljajo spored za vsake 4 mesece. Clanarina stene 20mark, posamezna predstava pa 15. In je vse skupaj pol ceneje, kot najcenejsi kino. Imajo pa super predstave. Ker ta majmodernejsje, tiste katere imajo 10x vecjo ceno, so mi pa zares pod nivojem. Vcasih me kaksen, zmami in gramo v tapravi kino. Pa sem vedno razocaran. Tako da si vedno

recem, cez Orion ga ni. Orion je kinoteka. Taka stara dvorana, z ogromnimi naslonjaci in jugend detaili. Kjer pocakajo ce je vrsta, tako da vsi vidijo film. In sploh so zelo domaci, in prijazni. Kar v osatalih kinih ni navada. Posebej v najveccjih. Eden ima 7 dvoran, in se kaj lahko zgodi, da ne najdes filma, katerega si kanil gledati.

Potem so pa tu tudi obdobja, ki v resnici trajajo po mesec ali dva, ko izkoristiva vsak trenutek za izdelavo natecajev. Preden se ni zacela kriza jih je bilo toliko, da lahko izbiras. In sva do sedaj 4 spohala.

Prva je bila ena cerkev v Vanti. V naselju, katerega je postavil Erskin, in je za moje pojme, dalec ta najboljsi dizajn stanovanske arhitekture v Helsinkitu. Finci ga seveda ne marajo, in nekateri celo pravijo da je grdo.

TAM sva zrisala eno malo cerkvico, katere pa niso razumeli. Je menda prevec stroga. Sedaj je tu hudo v modi destruktivizem. (dekonstruktivizem) Tak najbolj ortodoksen. Vse pada in se rusi. In je cisto nasprotje Alta in vsaga tistega kar so nas ucili o finski arhitekturi.

Druga je bila tudi cerkev. Ta pa zares ortodoksna. Rusov je precej. In je zopet zmagal natecaj z padajoco arhitekturo.

Tretji je bil natecaj za ztanovanjski blok v centru Hki-ja. TAM je pa zmagal eden iz starih casov. Kot bi bil iz 70tih. Skratka katastrofa.

Zadnji pa je bil za Japonce. Cankarjev dom v Nari. Tudi japonci naju ne razumejo.

A je bilo fino delati. Prvic v zivljenju sem narisal, to kar mislim da je prav. In lahko recem, da je to to kar znam. In sta Anti in Juha cisto navdusena. Kar mi daje upanje. Sicer bi si se mislil, d asem zgresil poklic.

Zadovoljen je tudi en Vesa. Kateremu sva zrisala, ze omenjeno podstreho, z stirimi stanovanji in stirimi savnami. In bo poleti dokoncano. In bo potem prodajal. Pravi da je sedaj cas za gradnjo. Ko so cene nizke. Samo zacetni kapital moras imeti. In ga ima. In mu rihtava tudi hiso. Staro leseno, katero pa kani iznakaziti, z premnogimi prizidki. Pravi tudi da bo se dela. In ze nasteva, kdo vse potrebuje nacrt. Uredu. Upam da bo kaj iz tega.

ZA SLOVO:

Tole bi bilo, na hitro, vse. Ni da bi zavlacaval. Bi lahko se knjiga ratala. Kar pa ni bil namen. Samo nekaj pisemc, za osamljena srca.

Bi se dalo, se mnogo tega dodati, spremeniti in razkleniti. Ker, kadar prebiram pisanje, in ves cas popravljam, pravopisne napake, se spomnim se marsicesa. Pa je bolje, da se malo vode pretece. Z distanco bo mogoce bolje. Sedaj sem v sredi dogajanja, in premnoga stvar, ki mi ne da miru, bo pozabljena. Tako hudo ze spet ni. Je samo moja napaka, da stalno primerjam, obe dezeli. In me moti, da ga serjejo cisto tako, kot doli, vcasih pa se malo bolj.

Prileteli so galebi s crnimi glavami. Ti so pol manjsi, velikosti golobov, in zganjajo strasanski hrup. Se jim vidi, da so juznjakarji. Kajti domaci, tisti kateri niso zapustili mesta, in so zimo preziveli na ledu, so zelo tihi in mirni. Kot vecina skandinavcev.

Tudi druge ptice se vracajo. Koncno imamo temperature nad niclo. A samo cez dan, ponoci je se vedno fino mrzlo. Tudi sneziti je nehalo v petek. In danes, komaj kje se, opazis krpo snega. Megla je, da bi jo lahko rezal, kar je za mesto zelo netipicno. Se mi tako domace vidi.

Vrnila sta se tudi Anabela in Heiki. Pa se nista povedala glavnino vtisov. Se ni bilo casa. Smo bili tako zaposleni te dni.

Vceraj so me obiskali. Juha, Kirsi, Henne, Henni, Heiki, Anabela in Uli. Mina, Anti in Vera so na Floridi, in so se opravicili. Bomo not prinesli naslednji teden.

Hanzi se je opravicil, ces da se ne pocuti dobro. Kar se tudi res ne. Je tudi on dobil pismo za odpuscanje. Ima dve leti do penzije, zraven je pa clovek, ki zna samo delati. In se bo v poletju podal v avanturo iskanja dela. Takrat bodo namrec biro zaprli. Seveda ce se ne zgodi cudez.

Mereta in Peter sta na danskem. Peter tam isce delo. Ce bo nasel dva mi bo sporocil.

Juha je ze dva tedna doma, pa ga se ni zgrabila panika. Sicer ne ve kako bo poravnal dolgove, a se se ne sekira.

Biro je prazen. Sem edini tujec, ki se ni dobil datuma, in predzadnji od tekocih. Po naju dveh bodo zaceli odpuscati, tiste, ki so z birojem povezani. Pa se govori da bodo vse skupaj zaprli, ker je ceneje. Ker je v zakonu da morajo ta povezanim dati 5 plac, katerih pa nimajo. Bomo videli. Prav dolgo, takole, ne more trajati.

Po Holandiji, Svedski, Danski, Belgiji, Nemciji in Avstriji, sva vrgla oko na Luksemburg. Pa vse kaze da so možnosti za delo samo na nemsko govorecem obmocju. In zato se ucim memsko. Vsak dan poslusam kasete. In poizkusam brati. Pa mi ne gre prav dobro. A upam da se mi bo odprlo. Vsekakor je dosti bolj domace kot finsko.

Finska je zelo lepa dezela.

Umirjena in spokojna.

Lep spomin me bo spremljal celo zivljenje.

MOI - DO.